

SIIRTOLAISUUS

MIGRATION

1-2/2016

INSTITUUTIN TUTKIMUS

- INSTITUUTIN TUTKIMUS 2000-LUVULLA
- KANSAINVÄLISET OPISKELIJAT
- RUOTSINSUOMALAISUUS
- EVAKOT JA PAKOLAISUUS

SIIRTOLAISUUS MIGRATION

43. vuosikerta / 43th year
ISSN 0355-3779 (painettu)
ISSN 1799-6406 (verkkojulkaisu)

Päätoimittaja / Editor-in-Chief
Tuomas Martikainen

**Toimitussihteeri / Editorial
Assistant**
Kirsi Sainio

Toimittaja / Editor
Elli Heikkilä

Taitto / Layout
Kirsi Sainio

Julkaisija / Publisher
Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet

Tilaushinta / Subscriptions
4 numeroa / nummer / issues
20 €/vuosi/år/year

Painopaikka / Print
Painosalama Oy

Yksittäisten kirjoittajien mielipiteet
ovat heidän omiaan.

SISÄLTÖ

3

TUOMAS MARTIKAINEN

Muutoksen tuulia

6

ELLI HEIKKILÄ

Siirtolaisuusinstituutin tutkimustoiminnan
teemoja 2000- ja 2010-luvulla

10

JOUNI KORKIASAARI

Siirtolaisuusinstituutin tietopalvelut

14

TYTTI-MAARIA LAINE

International degree students in Turku

17

MAILI MALIN

Naiset, vanhukset, lapset ja maahanmuut-
tajat – oikeus hyvän elämän eväisiin

20

EVELIINA LYYTINEN

”Tutkimusmatkaa” kaupungista kaupunkiin

23

TERHI KIVISTÖ

Sodan pakolaiset -seminaarisarja

25

JUHA TAINIO JA RISTO PEKKALA

Ajankuvia ruotsinsuomalaisuudesta viiden
sukupolven perspektiivillä

29

JAANA ANGLÉ JA MARKKU MATTILA

Suvaitsevaisuuskasvatus koulutusjärjestel-
mässä – Onko siinä paradoksi?

32

TELLERVO LAHTI

Suomen Siirtolaisuusmuseon kuulumisia

36

KIRJAESITTELYT

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
Migration Institute of Finland
Eerikinkatu 34, 20100 Turku
Finland

Puh. / tel. (0)2-2840 440
kirsai@utu.fi

www.siirtolaisuusinstituutti.fi
www.migrationinstitute.fi

PÄÄKIRJOITUS

Tuomas Martikainen

Johtaja, FT, dosentti
Siirtolaisuusinstituutti

Muutoksen tuulia

Asiasanat: muuttoliikkeet, turvapaikanhakijat, Siirtolaisuusinstituutti.

Muuttoliikkeet ovat olleet varsin vilkkaita 2010-luvulla. Suomalaiset liikkuvat sekä kotimaassa että maailmalla ja sen lisäksi ulkomailta tulee uutta väkeä. Suomen tilanne on samanlainen monien muiden maiden kanssa: jatkuva kaupungistuminen ja yleinen mobiliteetin kasvu ovat globaaleja ilmiöitä.

Vuonna 2015 kasvanut turvapaikanhakijoiden määrä Euroopassa sai paljon huomiota. Vuodenvaihteen aikoihin määrät vähenivät nopeasti ja nyt kesäkuussa 2016 odotellaan, saako viimesykyinen muuttosykyys jatkoa. Uutiset Välimeren maista kertovat alati jatkuvasta hädästä ja pakolaisuuden taustakriisit ovat toistaiseksi ratkaisematta, joten kasvava turvapaikanhakijoiden määrä on realistinen mahdollisuus.

Suomeen saapui 32 476 turvapaikanhakijaa vuonna 2015. Viranomaiset venyivät äärimilleen ja saivat tilanteen vähitellen hallintaan. Maahan perustettiin yli sata uutta vastaanotto-keskusta. Monet kansalaisjärjestöt ja yksittäiset kansalaiset tekivät paljon töitä tulijoiden auttamiseksi.

Maahanmuuton vastustus sai tuulta purjeisiinsa. Alkuvaiheen solidaarisuus kääntyi pian huoleksi ja jopa vihaksi tulijoita kohtaa. Pariisin terrori-iskut marraskuussa ja Kölnin uuden vuoden juhlinnan seksuaaliset häirinnät olivat monelle liikaa. Maahanmuuttokriittisen liikkeen ennustukset näyttivät käyvät toteen: kulttuurisesti ja uskonnollisesti toisenlaiset valtaavat läntisen Euroopan.

Pikku hiljaa tilanne on rauhoittunut ja on mahdollista katsoa mitä oikein tapahtui. Valtaa pitävät edelleen tutut poliittiset eliitit, joskin erityisesti maahanmuuttoon varauksellisesti

suhtautuvat poliittiset voimat ovat kasvattaneet painoarvoaan kaikkialla Euroopassa. Pakolaisten tulo on hidastunut, mutta jatkoa voi vain arvailla.

Vuonna 2015 Suomeen saapuneet turvapaikanhakijat vastaavat lukumäärältään 2010-luvun keskimääräistä vuosittaista maahanmuuttoa, eli he kaksinkertaistivat yhden vuoden maahanmuuton. Emme vielä tiedä kuinka moni heistä saa luvan jäädä maahan, mutta arvioin sen olevan 10 000–15 000 henkeä. Luku on hieman alle vuosittaisen nettomuuttovoiton.

Viime syksyn tapahtumat siis kaksinkertaistavat yhden vuoden kansainvälisen muuttoliikkeen väestöllisen vaikutuksen Suomeen. Se on toki tuntuva lisäys, mutta ei ainakaan toistaiseksi minkäänlainen radikaali murros. Koska perheenyhdistymisiä on hiljakkoin vaikeutettu, niin perässä saapuvien lukumäärä lienee aikaisempaan verrattuna pienempi.

Suurin haaste tulee olemaan oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden työllistyminen, sillä kotimaiset työmarkkinat eivät toistaiseksi ole olleet suopeita pakolaisina ja turvapaikanhakijoina tulleille. Maan hallitus pyrkii myös hidastamaan tulijoiden valumista suuriin asutuskeskuksiin. Nähtäväksi jää kuinka käy.

Instituutin tutkimus

Siirtolaisuusinstituutilla on pitkät perinteet suomalaisten muuttoliikkeiden tutkimuksessa. Reilun 40 vuoden aikana instituutissa on julkaistu kymmeniä ja kymmeniä aihepiiriin liittyviä tutkimuksia, selvityksiä ja katsauksia. Tutkimusaihepiirit elävät ajassa ja painopisteet muuttuvat pikkuhiljaa maailman muutosten kanssa.

Instituutin hallitus hyväksyi kevään aikana päivitetyn tutkimusprofiilin, jossa keskeisiksi tutkimusalueiksi täsmennetään maastamuutto, maahanmuutto, maan sisäinen muuttoliike ja etnisuus. Aihepiirit ovat erittäin laajoja, mutta ne määrittävät yleisesti instituutin toimintapiirin.

Maastamuuton tutkimus on instituutin tunnetuin tutkimusala, jolla on keskeinen paikka toiminnassamme. Sitä tulee vaalia, mutta myös uudistaa. Suomalaisten muuttoliikkeit saavat uusia muotoja ja erityisesti Eurooppaan suuntautunut liike on EU-jäsenyyden jälkeen ollut merkittävää. Myös ulkomaalaiset muuttavat pois Suomesta, ja sitä on tärkeä seurata. Historiallisella tutkimuksella on myös aina paikkansa instituutissa.

Maahanmuutto on nyt muuttoliikkeiden kärkiteema. Viesti sidosryhmiltämme on yksiselitteinen: maahanmuuton parempi ymmärrys on nyt tärkeää. Maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvät kysymykset ovat ajankohtaisia ja koskevat niin työelämää, asumista kuin kulttuuriakin.

Maan sisäiset muuttoliikkeet kasvavat ja syrjäseutujen asema tukaloituu. Kaupungistuminen on maailmanlaajuinen ilmiö. Kansainväliset ja kotimaiset muuttoliikkeet ovat monin tavoin kytköksissä, mikä näkyy maahanmuuttajien keskittymisenä pääkaupunkiseudulle.

Etniset suhteet eri väestöryhmien välillä ja uusien kulttuuristen, etnisten ja uskonnollisten ryhmien synty ovat yksi seuraus maahanmuutosta. Myös suomalaiset ulkomailla ovat yksi etninen ryhmä muiden joukossa, sillä miksi muutoin suomalaisuuden ylläpito olisi monille keskeistä ja tärkeää.

Instituutin tutkimuskenttä on laaja. Omilla voimavaroillamme saamme paljon aikaan, mutta suurimmat mahdollisuudet ovat yhteistyössä. Olemme jo vahvistaneet paikallisia ja kotimaisia verkostoja ja liittyneet osaksi eurooppalaista IMISCOE-tutkimusinstituuttien verkostoa. Lisäksi aktiivinen ulkopuolisen tutkimusrahoituksen hakeminen mahdollistaa uusia avauksia.

Työtä on paljon tehtävänä, mutta tärkeintä on sopivien yhteistyömuotojen löytäminen. Instituutti voi olla kotimaisten ja kansainvälisten verkostojen leikkauspiste, jota kautta uudet tiedot ja ajatukset löytävät tiensä eteenpäin.

Julkaisut

Olemme uusimassa julkaisu toimintaamme ja instituutin visuaalista ilmettä. Aloitamme painetusta mediasta, josta tämän lehden uusiutuva ilmiasu ja sisältö on yksi esimerkki. Uuden muodon löytämiseen menee aina aikansa, mutta pyrimme saamaan *Siirtolaisuus-Migration* -lehdestä tärkeän tietokanavan muuttoliikkeistä.

Tarkoitus on julkaista etenkin lyhyitä ja populaaristi kirjoitettuja tietoiskuja uusista tutkimustuloksista ja tuotamme teemanumeroita ajankohtaisista ilmiöistä. Haluamme, että lehdestä tulee luettu ja vaikuttava kanava muuttoliikkeisiin liittyvistä tiedoista ja ajatuksista. Lisäksi kerromme instituutin kuulumisia.

Kuluvan vuoden aikana myös muu julkaisutuotanto tulee astumaan uuteen aikaan. Avoin julkaiseminen, eli instituutin kirjojen ja raporttien jakaminen nettisivuilla, on tässä tärkeässä osassa. Olemme myös perustaneet uuden, nykykriteerit täyttävän vertaisarvoidun julkaisusarjan, josta haluamme tehdä keskeisen julkaisukanavan Suomessa ja suomalaisesta tutkimuksesta ulkomaille.

Seuraavana on vuorossa digitaalisen toimintaympäristön uudistaminen. Nettisivujen uudistusprosessi aloitetaan loppuvuodesta ja ne pyritään saamaan valmiiksi Suomen itenäisyyden 100-vuotisjuhlan kunniaksi vuoden 2017 aikana.

Digitaalinen näkyvyys, tutkimustulosten saavutettavuus ja muokkaus digitaaliseen ympäristöön ovat suuria haasteita. Olemme aktivoituneet jo Facebookissa ja Twitterissä, mutta laajempi toiminnan digitalisoituminen on vielä osaltamme alkutekijöissä. Sopeutuminen jatkuvasti kehittyvään digitaaliseen toimintaympäristöön on keskeisellä sijalla lähivuosien aikana.

Julkaisujen lisäksi luennot, seminaarit ja muut tapahtumat ovat hyviä keinoja uuden oppimiseen ja tiedon levittämiseen. Tulemme jatkossakin panostamaan erilaisiin tapahtumiin. Syksyille on luvassa monenlaista tapahtumaa, mukaan lukien syyskuun lopussa Turussa järjestettävä FinnForum-konferenssi.

Otamme mielellämme palautetta liittyen muuttuneeseen julkaisuasuun. Palautteet voi toimittaa osoitteeseen: kirsai@utu.fi.

Winds of Change

International and internal migration continues on a high level in Finland. The main news of last year was the "European refugee crises" that brought over one million asylum seekers to Europe. In Finland, 32 476 asylum seekers entered the country in 2015. The number of refugees slowed significantly down earlier this year, but there are expectations that the number may rise again.

As the situation has calmed down, it is now possible to take a look back and see how exceptional last year was. The number of asylum seekers to Finland was roughly the same as the annual average immigration in the 2010s, so the asylum seeker doubled the number of people entering Finland in 2015. I estimate that some 10,000-15,000 of them may eventually stay that is a bit less than the annual net immigration.

All in all, the "European refugee crises" doubled a yearly inflow of migrants in Finland. While it is a notable change, its main impact will be a significant rise of in the number of Iraqis and Afghans in Finland, but otherwise it does not boost the Finnish foreign-born population too much.

The largest challenge will be the employment of newcomers, as especially people of refugee background have had difficulties in entering the Finnish labour market. Also anti-immigration sentiment has risen is now a significant political force.

Research profile

The Migration Institute of Finland has long tradition in the study of migration. During the past 40 years dozens of publications and reports have been published. The topics under study change over time as migrations and the world changes.

The Institute's board approved the Institute's research profile in May 2015. The research profile is based on the statutes and names four key areas of research: emigration, immigration, internal migration and ethnicity.

Research on emigration is central Institute's identity and continues to be so. However, patterns of emigration change and new migrations flows need to be studied. Immigration is the most important theme in Finland, and there is much public demand for insightful knowledge of migrant integration processes. Internal migration continues to change centre-periphery relations, to the benefit of the former. Migration leads to the growth of new ethnic and religious groups and changes patterns of ethnic relations.

Learning from international experiences is significant the Institute joined the European IMISCOE network that is a group of migration institutes around the continent.

This *Siirtolaisuus-Migration* journal is the first with a new look and focus. We aim to publish short and popular texts on migration related issues, as well as inform about what is taking place at the institute. Next year we aim to renew our homepage that is a major task.

Siirtolaisuusinstituutin englanninkielinen nimi on muuttunut:
The Institute of Migration has now a new English name:

Migration Institute of Finland

Elli Heikkilä

Tutkimusjohtaja, FT, dosentti
Siirtolaisuusinstituutti

Siirtolaisuusinstituutin tutkimustoiminnan teemoja 2000- ja 2010-luvulla

Asiasanat: maastamuutto, maahanmuutto, maan sisäinen muutto, tutkimustoiminta, Siirtolaisuusinstituutti.

Maastamuutto

Siirtolaisuusinstituutin tutkimustoiminta on kohdistunut eri muuttotyyppeihin: maastamuuttoon, maahanmuuttoon ja maastamuuttoon. Maastamuuton osalta keskeinen kokonaisuus on ollut kuusiosainen Suomen siirtolaisuuden historia -sarja, jossa on tarkasteltu suomalaisten muutttoa eri puolille maailmaa kautta aikojen kirjoittajina alan asiantuntijat. Opetusministeriön rahoittama hanke käynnistyi vuonna 1991 ja viimeisin julkaisu Suomalaiset Euroopassa, toimittajina Krister Björklund ja Olavi Koivukangas, ilmestyi vuonna 2008.

Maastamuuton osalta on myös toteutettu yksittäisiin maihin kohdistuvaa tutkimusta. Suomen Akatemia rahoitti Significance of Cultural Heritage, Language and Identity to Second and Third Generation Migrants -postdoc-tutkimusta, jossa akatemiaohtorina toimi Tiina Lammervo. Tutkimus valmistui vuonna 2009. Siinä tarkasteltiin australiansuomalaista toista ja kolmatta sukupolvea sekä laaja-alaisesti heidän kytköstään suomalaisuuteen. Vuonna 2011 valmistui Elli Heikkilän ja Saara Koikkalaisen toimittama Finns Abroad. New Forms of Mobility and Migration -julkaisu, jossa tarkasteltiin suomalaisten muutttoa ulkomaille 2000-luvulla. Julkaisun artikkelit valottavat, millaista on elää eri puolilla maailmaa, kuten esimerkiksi tämän päivän Intian suurkaupungeissa tai Yhdysvaltain Silicon Valley'ssä.

Ruotsiin muutto on ollut tutkimuksen kohteena mm. Suomalainen, ruotsalainen vai ruotsinsuomalainen? Ruotsissa asuvat suomalaiset 2000-luvulla -tutkimuksessa vuodelta 2012. Tutkimus osoittaa, että Ruotsissa asuva suomalaisperäinen väestö on hyvin heterogeeninen. Krister Björklundin mukaan tärkein yhdistävä tekijä on suomalaiset juuret, jonka perusteella voidaan puhua ruotsinsuomalaisista, vaikka monet vierastavatkin tätä nimitystä. Tutkimuksen perusteella ruotsinsuomalaiset voidaan jakaa kolmeen ryhmään: suuren muuttoaallon siirtolaisiin, siirtolaisten Ruotsissa kasvaneisiin jälkeläisiin ja uusiin muuttajiin.

Myös Irene Virtala on tutkinut ruotsinsuomalaisia erityisnäkökulmana vanhukset. Genus och etnicitet i äldreomsorgen. Röster från sverigefinska pensionärer -tutkimus valmistui vuonna 2011. Viimeisin ruotsinsuomalaisia koskeva tutkimus on ollut Inkeri Lamérin Raskas metalli. Suomalaiset laivanrakentajat Göteborgissa vuodelta 2015. Teoksessa 25 suomalaista laivanrakentajaa kertoo työstään Göteborgin suurtelakoilla 1960- ja 1970-luvuilla.

Paula Könnilän Sisua ja mañanaa. Suomalaiset Espanjan Aurinkorannikolla -tutkimus vuodelta 2014 valottaa laajasti Espanjan Aurinkorannikolla asuvien suomalaisnuorten, työikäisten ja ikäihmisten elinympäristön muutoksia sekä espanjalaiseen kulttuuriin sopeutumisen vaiheita.

Maahanmuutto

Maahanmuuton tutkimuksen merkitys instituutin tutkimustoiminnassa on lisääntynyt tällä vuosisadalla, kun Suomesta on tullut yhä enenevässä määrin maahanmuuton maa. Yhtenä tutkimusteemana on ollut maahanmuuttajien sijoittuminen työmarkkinoille. Työministeriö rahoitti Maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt työhön otossa ja työelämässä -tutkimusta, joka valmistui vuonna 2000 ja tutkijana toimi Timo Jaakkola. Maahanmuuttajat Turussa yrittäjinä ja palkansaajina -tutkimusta rahoitti niin ikään työministeriö. Hankkeen tutkijana oli Heli Sjöblom-Immala ja julkaisu valmistui vuonna 2006. Elli Heikkilä ja Maria Pikkarainen toteuttivat Väestön ja työvoiman kansainvälistyminen nyt ja tulevaisuudessa -ESR-ennakointihankkeen ja tutkimus ilmestyi vuonna 2008. Markku Mattilan ja Krister Björklundin tutkimus Tomaatteja, teollisuutta ja monikulttuurisuutta. Närpiön malli maahanmuuttajien kotouttamisessa valmistui vuonna 2013.

Toinen maahanmuuttajiin liittyvä teema on ollut monikulttuuriset avioliitot. Kiinnostus tätä aihepiiriä kohtaan käynnistyi Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina -seminaarisarjan puitteissa. Seminaarisarja on toteutettu yhdessä Ulkosuomalaisparlamentin kanssa vuosina 2003, 2005, 2007 osana Suomi 90-juhlavuositapahtumaa, ja 2012. Mukana on ollut myös muita yhteistyötahoja vaihtelevasti eri vuosina. Jokaisesta tapahtumasta on toimitettu seminaariraportti (http://www.migrationinstitute.fi/fi/julkaisut/verkkojulkaisut#quicktabs-fi_julkaisut_verkkojulkaisut=1).

Kunnallisalan kehittämissäätiö rahoitti Puolisona maahanmuuttaja -tutkimuksen. Tekijänä oli Heli Sjöblom-Immala ja tutkimus valmistui vuonna 2015. Tutkimuksessa on tarkasteltu sitä, kuinka monikulttuuriset perheet viihtyvät asuinkunnassaan ja onko heillä muuttosuunnitelmia. Tutkimuksessa toinen puolisoista on Suomessa syntynyt Suomen kansalainen ja toinen ulkomaalaistaustainen, jonka syntymämaa on ollut Viro, Venäjä, Iso-Britannia, Turkki tai Thaimaa. Tutkimustulosten perusteella on esitelty keinoja, joilla edistetään minikulttuuristen perheiden ankkuroitumista Suomeen ja erityyppisiin kuntiin. Viimeisimpänä teeman hankkeena on ollut Elli Heikkilän ja Daniel Rauhutin toimittama Marriage Migration and Multicultural Relationships -kirjahanke vuodelta 2015, jossa monikulttuurisia avioliittoja ja parisuhteita on tarkasteltu eri puolilla maailmaa. Avioliittoihin ja parisuhteisiin liittyvä muutto on yksi keskeisimpiä muutoksia kansainvälisessä muuttoliikkeessä.

Asenteet maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia kohtaan on nostettu yhdeksi keskeisistä teemoista instituutissa. Vuonna 2013

valmistui Heli Sjöblom-Immalan Tervetuloa Suomeen? Korkeakouluopiskelijoiden asenteita mittaava ETNOBAROMETRI 2013 -tutkimus. Kyselyn vastanneet opiskelijat, joita oli yhteensä 14 568, opiskelivat eri puolilla Suomea sijaitsevista 13 korkeakoulusta. Vastanesta n. 1 100 oli ulkomaalaistaustaisia. Opiskelijat kannattivat selvästi enemmän työvoiman kuin pakolaisten maahanmuuttoa. Myönteisimminkin he suhtautuvat länsimaalaisiin, korkeasti koulutettuihin ja hyvässä työmarkkina-asemassa oleviin tulijoihin. Ulkomailla asuminen ja erityisesti henkilökohtaisten maahanmuuttajakontaktien määrä näytti selvimminkin yhteydessä maahanmuuttomyönteisyyteen. Maahanmuuton yhteiskunnallisista vaikutuksista kysyttäessä uskoivat opiskelijat maahanmuuton vahvistavan eniten maan kulttuuri- ja taide-elämää sekä yrittäjyyttä. Etnobarometri tullaan toteuttamaan säännöllisin väliajoin.

Myös pakolaisuus on ollut Siirtolaisuusinstituutin tutkimusagendalla. Esimerkiksi yksintulleiden pakolaislapsien tilanteeseen Pohjoismaisella tasolla on alettu kiinnittää laajempaa huomiota. Siirtolaisuusinstituutin Siirtolaisuus-Migration -julkaisun Supplement Yksintulleet pakolaislapset – Unaccompanied refugee minors vuodelta 2013, toimittajina Elli Heikkilä ja Ismo Söderling, käsitteli teemaa asiantuntija-artikkeleina eri Pohjoismaista ja on ollut instituutin yksi yhteistyömuodoista The Nordic Network for Research Cooperation on Unaccompanied Refugee Minors (NordURM) -verkostossa. Kyseinen verkosto jatkaa tutkimuksellista yhteistyötä Coming of Age in Exile (CAGE) – Health and Socio-Economic Inequities in Young Refugees in the Nordic Welfare Societies -hankkeessa, jota rahoittaa NordForsk (2015–2019) ja koordinaattorina toimii the University of Copenhagen. Hankkeen erikoistutkijoina instituutissa toimivat Maili Malin ja Eveliina Lyytinen (ks. <http://cage.ku.dk/>).

Yksintulleista pakolaislapsista on toteutettu myös Haavoittuvasta lapsuudesta ehjään aikuisuuteen -hanke, jota rahoitti Euroopan pakolaisrahasto ja sitä koordinoi Turun ammattikorkeakoulu. Siirtolaisuusinstituutissa valmistuivat "Haluun koulutusta, haluun työtä ja elämän Suomessa" –Yksintulleiden alaikäisten pakolaisten kotoutuminen Varsinais-Suomessa -tutkimus vuonna 2014 ja Unaccompanied refugee minors in Finland – Challenges and good practices in a Nordic context -tutkimus vuonna 2015, molemmissa tutkimuksen toteuttajana Krister Björklund.

Uusimpana maahanmuuttajaryhmänä, josta on tehty tutkimusta, on kansainväliset opiskelijat. International Degree Students – A survey of studying, working and living in Turku -tutkimus valmistui vuonna 2016 ja tutkijana on Tytti-Maaria Laine. Tutkimus on osa Åbo

Akademian koordinoimaa Kansainväliset opiskelijalahjakkuudet voimavarana -ESR-hanketta.

Maan sisäinen muutto

Siirtolaisuusinstituutti on toteuttanut Muuttoliikesymposium-tapahtumasarjaa viiden vuoden välein ja se on etupäässä keskittynyt maan sisäisiin muuttoihin ja aluekehitykseen. Kaikista symposiumeista on toimitettu raportit vuodesta 1975 lähtien. Viimeisin Muuttoliikesymposium 2015 toteutettiin teemalla Maassamuutto ja siirtolaisuus kehityksen moottoreina? Näkökulmia Suomen alueelliseen ja väestölliseen tulevaisuuteen.

Vuonna 2005 instituutista väitteli kaksi tutkijaa, Aini Pehkonen ja Saara Yousfi, ja molempien tutkimukset käsitelivät maan sisäistä muuttoliikettä. Maa- ja metsätalousministeriö rahoitti Aini Pehkosen Kylä kutsuu... Tutkimus tulomuuttoprosesseista maaseudulle -väitöskirjatyötä ja Suomen Akatemia Saara Yousfin Kahdenuranperheet työmarkkinoilla ja aluedynamiikassa -väitöskirjatyötä. Maa- ja metsätalousministeriö rahoitti niin ikään Heli Sjöblom-Immalan Uutta verta maaseudulle. Kainuun ja Varsinais-Suomen maallennuuttajat ja yrittäjät -liseniaatintutkimusta, joka ilmestyi vuonna 2007, samoin kuin Mari Kattilakosken Maaseudun uudet toimijat. Tutkimus paluu- ja tulomuuttajien toimijuudesta maaseutuyhteisöissä ja kehittämisverkostoissa Keski-Pohjanmaalla -liseniaatintutkimusta, joka valmistui vuonna 2011.

Koneen Säätiön rahoittama Heli Sjöblom-Immalan Työtä, palveluja ja luonnonläheisyyttä. Maahanmuuttajien Suomen sisäiset muutot, asumistoiveet ja kotoutuminen 2000-luvulla -tutkimus vuodelta 2015 toi uutta tietoa maahanmuuttajien maamme sisäisestä muuttoliikkeestä ja heidän sopeutumisestaan Suomeen. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat Suomeen vuosien 1998–2000 aikana muuttaneet ulkomaan kansalaiset, jotka asuivat maassamme edelleen vuonna 2009. Tutkimus osoitti muun muassa sen, että maahanmuuttajat keskittyvät eteläiseen Suomeen. Tutkimusaineiston mukaan puolet muuttajista asui pääkaupunkiseudulla ja kymmenesosa suosituimmassa kaupungissa heistä asui lähes 70 prosenttia vuonna 2009. Erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomesta sekä Pohjanmaan rannikkoalueilta oli muutettu pois. Väestön keskittyminen Etelä-Suomeen on haasteellista, sillä etenkin Pohjois- ja Itä-Suomessa väestön luonnollinen muutos ja maan sisäinen muuttoliike ovat usein samanaikaisesti negatiivisia. Näillä alueilla olisi tarvetta muuttajista ja siten myös maahanmuuttajataustaisista henkilöistä.

Kirjallisuutta

- Björklund, Krister (2012): Suomalainen, ruotsalainen vai ruotsinsuomalainen? Ruotsissa asuvat suomalaiset 2000-luvulla. Siirtolaisuusinstituutti, Tutkimuksia A 41.
- Björklund, Krister (2014): "Haluun koulutusta, haluan työtä ja elämän Suomessa" –Yksintulleiden alaikäisten pakolaisten kotoutuminen Varsinais-Suomessa. Siirtolaisuusinstituutti, Tutkimuksia A 48.
- Björklund, Krister (2015): Unaccompanied refugee minors in Finland – Challenges and good practices in a Nordic context. Institute of Migration, Migration Studies C 26.
- Björklund, Krister & Koivukangas, Olavi (toim.) (2008): Suomalaiset Euroopassa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 6. Siirtolaisuusinstituutti.
- Engman, Max (2005): Suureen Itään: Suomalaiset Venäjällä ja Aasiassa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 5. Siirtolaisuusinstituutti.
- Heikkilä, Elli & Pikkarainen, Maria (2008): Väestön ja työvoiman kansainvälistyminen nyt ja tulevaisuudessa. Siirtolaisuusinstituutti, Siirtolaisuustutkimuksia A 30.
- Heikkilä, Elli & Koikkalainen, Saara (eds.) (2011): Finns Abroad. New Forms of Mobility and Migration. Institute of Migration, Migration Studies C 21.
- Heikkilä, Elli & Söderling, Ismo (toim.) (2013): Yksintulleet pakolaislapset – Unaccompanied refugee minors. Siirtolaisuus-Migration Supplement.
- Heikkilä, Elli, Oksi-Walter, Päivi & Säävälä, Minna (2014): Monikulttuuriset avioliitot sillarakentajina. Siirtolaisuusinstituutti, Tutkimuksia A 46.
- Heikkilä, Elli & Rauhut, Daniel (eds.) (2015): Marriage Migration and Multicultural Relationships. Institute of Migration, Migration Studies C 25.
- Jaakkola, Timo (2000): Maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt työhönotossa ja työelämässä. Työministeriö, Työpoliittinen tutkimus 218.
- Kattilakoski, Mari (2011): Maaseudun uudet toimijat. Tutkimus paluu- ja tulomuuttajien toimijuudesta maaseutuyhteisöissä ja kehittämisverkostoissa Keski-Pohjanmaalla. Siirtolaisuusinstituutti, Tutkimuksia A 37.
- Kero, Reino (1996): Suureen Länteen. Siirtolaisuus Suomesta Pohjois-Amerikkaan. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 1. Siirtolaisuusinstituutti.
- Kero, Reino (1997): Suomalaisina Pohjois-Amerikassa. Siirtolaiselämää Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 2. Siirtolaisuusinstituutti.

- Koivukangas, Olavi (1998): Kaukomaiden kappuu. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 4. Siirtolaisuusinstituutti.
- Korkiasaari, Jouni & Tarkiainen, Kari (2000): Suomalaiset Ruotsissa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 3. Siirtolaisuusinstituutti.
- Könnilä, Paula (2014): Sisua ja mañanaa. Suomalaiset Espanjan Aurinkorannikolla. Siirtolaisuusinstituutti, Tutkimuksia A 47.
- Laine, Tytti-Maaria (2016): International Degree Students – A survey of studying, working and living in Turku. Institute of Migration, Migration Studies C 28.
- Lamér, Inkeri (2015): Raskas metalli. Suomalaiset laivanrakentajat Göteborgissa. Siirtolaisuusinstituutti, Tutkimuksia A 53.
- Lammervo, Tiina (2009): Significance of Cultural Heritage, Language and Identity to Second and Third Generation Migrants. Institute of Migration, Migration Studies C 17.
- Mattila, Markku & Björklund, Krister (2013): Toimaatteja, teollisuutta ja monikulttuurisuutta. Närpiön malli maahanmuuttajien kotouttamisessa. Siirtolaisuusinstituutti, Aluekeskuksen tutkimuksia nro 5.
- Pehkonen, Aini (2004): Kylä kutsuu... Tutkimus tulomuuttoprosesseista maaseudulle. Siirtolaisuusinstituutti, Siirtolaisuustutkimuksia A 26.
- Sjöblom-Immala, Heli (2006): Maahanmuuttajat Turussa yrittäjinä ja palkansaajina. Työpoliittinen tutkimus 318.
- Sjöblom-Immala, Heli (2007): Uutta verta maaseudulle. Kainuun ja Varsinais-Suomen maallemuuttajat ja yrittäjät. Siirtolaisuusinstituutti, Siirtolaisuustutkimuksia A 29.
- Sjöblom-Immala, Heli (2013): Tervetuloa Suomeen? Korkeakouluopiskelijoiden asenteita mittaava ETNOBAROMETRI 2013. Siirtolaisuusinstituutti, Tutkimuksia A 44.
- Sjöblom-Immala, Heli (2015): Puolisona maahanmuuttaja. Kunnallisuuden kehittämistä, Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu 85.
- Virtala, Irene (2011): Genus och etnicitet i äldreomsorgen. Röster från sverigefinska pensionärer. Migrationsinstitutet, Migrationsstudier B 5.
- Yousfi, Saara (2005): Kahdenuranperheet työmarkkinoilla ja aluedynamiikassa. Siirtolaisuusinstituutti, Siirtolaisuustutkimuksia A 27.

Otamme vastaan lahjoituksia

Siirtolaisuusinstituutilla on sääntöjensä mukaan oikeus ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja Suomesta ja ulkomailta. Aikaisemmin saamansa lahjoitukset instituutti on sijoittanut mm. tutkimusrahastoonsa, josta tuetaan vuosittain suomalaiseen siirtolaisuuteen liittyvää tutkimusta, dokumentaatiota ja konferenssitoimintaa.

Instituutissa ylläpidettävä siirtolaisuusarkisto ottaa myös vastaan lahjoituksena erilaisia dokumentteja jälkipolville säästettäväksi. Tällaista materiaalia ovat mm. käsikirjoitukset, kirjeet, valokuvat, äänilevyt ja pienimuotoiset tarve-esineet.

Yhteydenotot:

Arkistonhoitaja Jarno Heinilä, jshein@utu.fi +358-2-28 404 60

Jouni Korkiasaari

Tietopalvelupäällikkö, KL
Siirtolaisuusinstituutti

Siirtolaisuusinstituutin tietopalvelut

Asiasanat: tietopalvelut, arkisto, kirjasto, siirtolaisrekisteri, näyttelyt.

Instituutin tietopalvelut kattavat arkiston, kirjaston, siirtolaisrekisterin, näyttelytoiminnan, verkkosivuston ja atk-infrastruktuurin ylläpidon sekä henkilöstön atk-tuen. Erimuotoinen tiedottaminen ja henkilökohtainen asiakaspalvelu ovat luonnollisesti hyvin merkittävä osa sen tehtävistä, samoin instituutin julkaisujen taitto ja digitaalinen kuvankäsittely sekä arkistoaineistojen digitointi.

Arkisto

Arkiston ainoa päätoiminen työntekijä on arkistonhoitaja, jolla on ollut apunaan harjoittelijoita ja työkokeilijoita. Arkiston perustyo koostuu siirtolaisuuskokoelmiin saatujen lahjoitusten ja muun aineiston vastaanotosta, järjestelystä, luetteloinnista, digitoinnista ja asiakaspalvelusta.

Vuoden 2015 lopussa instituutin arkistoon oli kirjattu 1950 lahjoituksena tai muuten saatu aineistokartuntaa. Osa niistä on hyvinkin suuria kuten vuonna 2015 lahjoituksena saadut Norrbottenin entisen maaherran Ragnar Lassinantin vuosina 1957–1966 toimittamat Ruotsin radion suomenkieliset lähetykset, n. 400 tallennetta.

Siirtolaisuusinstituutin arkistoon on 2000-luvun alun jälkeen kertynyt huomattava määrä digitaalista aineistoa, josta suurin osa on skannattu paperipohjaisista dokumenteista (siirtolaiskirjeitä, lehtileikkeitä, valokuvia, vanhoja kirjoja ja muita painotuotteita). Digitaal-

ista aineistoa on saatu myös valmiina natiivimuodossa (etupäässä digikameralla otettuja valokuvia). Lisäksi sitä on runsaasti video- ja audiotallenteina, joita on jonkin verran konvertoitu tietokoneella katsottavaan ja kuunneltavaan formaattiin.

Arkistossa on hyvin monenlaista digitoivaa aineistoa vuosikymmeniksi. Niitä ovat mm. mikrofilmit, haastattelut, vanhat julkaisut (ulkosuomalaiset lehdet, siirtolaisuusaiheiset kirjat), päiväkirjat, muistelmat, siirtolaiskirjeet, lehtileikkeet, asiakirjat (mm. ulkosuomalaisyhdistysten pöytäkirjat) ja tutkimusaineistot.

Riittävien resurssien puuttuessa vain pieni osa digitaalisessa muodossa jo olevasta aineistosta on pystytty julkaisemaan instituutin verkkosivustolla (mm. 5 200 valokuvaa, yli 1 000 lehtileikettä ja -artikkelia, 300 siirtolaiskirjetta ja n. 150 historiallista julkaisua). Lisäksi sivustolla on arkiston kokoelmaluetteloita. Skannaustyön ja siihen liittyvän kokoelmaluetteloinnin ovat tehneet etupäässä tilapäiset harjoittelijat ja työkokeilijat arkistonhoitajan ja tietopalvelupäällikön ohjauksessa.

Tähän asti digitoitu aineisto on valittu paljolti sen perusteella, mikä on arvioitu kiinnostavimmaksi ja helpommin työstettäväksi. Toisaalta on pyritty siihen, että aineisto antaisi mahdollisimman kattavan kuvan instituutin monipuolisista kokoelmista.

Yksi keskeinen lähtökohta on digitoida sel- laista aineistoa, jonka säilyvyys ja käytettävyys

alkuperäismuodossaan on ongelmallisinta. Tähän kuuluvat ennen muuta video- ja äänitallenteet. Näistä merkittävin kokoelma koostuu Antti Välikankaan Ulkosuomalaisen tarina-ohjelmasarjan ”raakavideoista”, joita on useita satoja tunteja. Lisäksi erilaisilla äänikaseteilla on runsaasti mm. siirtolaisten ja ulkosuomalaisten haastatteluja, osa hyvinkin vanhoja.

Toinen suuri digitointia odottava aineisto koostuu Turun yliopiston yleisen historian laitoksen kaukosiirtolaisuuden tutkimusprojektin tutkijoiden 1970-luvulla mikrofilmaamista amerikan- ja kanadansuomalaisia käsittelevistä dokumenteista. Historian laitos on antanut aineiston instituutille digitointia varten. Mikrofilmirullia on kaikkiaan 310 kpl. Instituutin laitteilla ja työntekijäresursseilla työn on arvioitu kestävän useita vuosia. Digitoinnin nopeuttamiseksi on sen vuoksi tarkoitettu hakea rahoitusta, jonka avulla työ voitaisiin tehdä ostopalveluna esim. Kansalliskirjaston Mikkelin digitointikeskuksessa. Siellä mikrofilmirullien skannaus etenisi parhaimmillaan jopa yli 10 rullan päivävauhtia. Digitoinnin hinta lisätöineen olisi noin 30 000 €.

Suuren digitaalisen aineistomassan julkaiseminen verkossa vaatii paljon sellaista osaamista ja tietoteknistä kapasiteettia, joka joudutaan hankkimaan ostopalveluna. Alustavasti onkin jo selvitetty instituutin arkiston liittämistä arkistojen, kirjastojen ja museoiden yhteiseen Finna-hakupalveluun. Tätä varten arkiston nykyisestä tietokannasta on työstettävä tietojen siirtämiseksi erillinen ”Finna-yhteensopiva” -tietokanta.

Näyttelyt

Siirtolaisuudesta kertovat näyttelyt ovat olleet toiminnan alusta lähtien tärkeitä keinoja lisätä aihepiirin tuntemusta. Osa niistä on ollut kiertonäyttelyitä ja osa omissa näyttelytiloissa pitkäaikaisesti esillä pidettyjä perusnäyttelyitä, joista esim. Titanicin suomalaisista kertova näyttely on ollut kesto-suosikki 1990-luvun lopulta lähtien. Osansa näyttelyistä on saanut myös instituutin Kruunupyyn aluekeskus, Centret för Svenskfinland. Lisäksi on tehty niihin liittyviä painettuja oheisjulkaisuja ja viime vuosina myös verkkonäyttelyitä.

Jo pitempään on ollut ajatuksena rakentaa kattava yhtenäinen perusnäyttely Suomen siirtolaisuuden historiasta. Toinen tärkeä aihe olisi ”Ulkomaalaisten historia Suomessa”.

Kirjasto

Omien tutkijoiden ohella kirjaston asiakas-kunta on koostunut pääasiassa tutkijoista, opiskelijoista, sukututkijoista ja toimittajista sekä yksityishenkilöistä. Kaikkiaan instituutin

kirjastossa on arviolta 15 000 nimikettä, joista suurin osa on luetteloitu atk-tietokantaan ja etsittävässä verkkosivuston kautta. Kokoelmaa on täydennetty sekä ostamalla että vaihtosuh-teilla. Kirjaston näkyvyyttä on pyritty lisäämään kirjastojen yhteisten palvelujen kautta (mm. artikkelitietokanta ARTO). Tärkein hanke on kuitenkin meneillään oleva instituutin kirjas-totietokannan yhdistäminen Turun yliopiston kirjaston Volter-tietokantaan.

Siirtolaisrekisteri

Rekisterin ainoana päätoimisen henkilönä on ollut sukututkija, jonka työstä suurin osa on ollut asiakkaiden neuvontaa ja tiedustelupyynn-töihin vastaamista. Hän on tietopalvelupääl-likön ohella pitänyt myös esitelmiä sekä ins-tituutissa että ulkopuolisissa tapahtumissa ja osallistunut näyttelyiden rakentamiseen sekä niihin liittyvien julkaisujen toimittamiseen.

Siirtolaisrekisterin online-tietokannoissa on tällä hetkellä yli 615 000 tietuetta. Lukuisista eri lähteistä kerätyissä offline-tietokannoissa on lisäksi noin 150 000 tietuetta, jotka on mah-dollista yhdistää online-tietokantoihin.

Siirtolaisrekisterin passiluettelotietokantaan on edelleen tallennettu mikrofilmeiltä lisää tie-tueita. Työ on tehty yhden vapaaehtoistyön-tekijän voimin ja siksi tallennusten määrä on karttunut melko verkkaisesti. Hän voi toden-näköisesti jatkaa työtä edelleen.

Siirtolaisrekisterin online-asiakasrekiste-rissä oli vuoden 2015 lopussa 6 550 henkilöä. Uusia asiakkaita on viime vuosina tullut noin 450–500/vuosi, joista noin 20 % asuu ulko-mailla, etupäässä Pohjois-Amerikassa. Re-kisterin alkuvuosina osuus oli huomattavasti suurempi. Edellä mainittuihin lukuihin eivät sisälly henkilöt, jotka ovat ottaneet yhteyttä pelkästään sähköpostilla, puhelimella, kirjeellä tai käymällä henkilökohtaisesti instituutissa.

Julkaisut

Instituutin julkaisu-toiminta on nojannut aina vahvasti painettuihin julkaisuihin, vaikka niistä on jo pitkään tehty samalla myös digitaalinen versio, joka on osasta julkaistu ilmaiseksi verkkosivustolla. Jo yksistään kustannussyistä digitaalisuus tulee kuitenkin lähivuosina kor-vaamaan paperille painamisen lähes koko-naan.

Instituutin julkaisut on 1990-luvun alun jäl-keen taitettu pc-tietokoneilla pääasiassa insti-tuutin omin voimin. Ennen ”digi-aikaa” pelkäs-tään painetussa muodossa julkaistujen teosten (n. 50–60 kpl) digitointiin saatiin keväällä 2016 Suomen tiedekustantajilta apuraha, jolla nä-mäkin julkaisut saavat uuden elämän sähköi-sessä muodossa.

Jatkossa kaikista instituutin julkaisuista tehdään digitaalinen versio, joka tulee saataville verkkosivuston ja verkkokaupan kautta. Samalla tutkitaan open access -julkaisemisen ja hakupalveluiden vaihtoehtoja alan keskeisten suomalaisten toimijoiden suositusten mukaisesti (Kansalliskirjasto, Tieteellisten seurain valtuuskunta, Suomen tiedekustantajat ym.).

Verkkosivusto ja muu sähköinen viestintä

Verkkosivusto on instituutin keskeisin tiedotuskanava ja "näyteikkuna" ulospäin. Suuri-

töinen uusi sivusto avattiin elokuussa 2014. Vuonna 2015 sivustolla vieraili keskimäärin 1 300 eri kävijää vuorokaudessa (yhteydenotot eri ip-osoitteista). Instituutti on tiedottanut toiminnastaan ja toimialaansa liittyvistä ajankohtaisista asioista myös Facebookissa ja Twitterissä. Merkittävä tiedotuskanava on ollut myös laajalle leviävä sähköinen uutiskirje. Verkkokaupan tavoin senkin tekninen alusta on osattu ulkoisena palveluna. Lisäksi tiedotusta on tehty perinteisenä joukko- ja postitukseksi.

Panssarit matkalla Tallinnaan ja muuta dramaattista – Viron väestötiede täytti 30 vuotta

Viron väestötiede juhli kolmea vuosikymmentään Tallinnan yliopistossa 1.6.2016 pidetyllä seminaarilla ja vastaanotolla. Tilaisuuden järjestäjänä olivat Viron Väestöntutkimuslaitos (Estonian Institute for Population Studies) sekä Viron Väestötieteen Yhdistys (Estonian Demographic Association). Lämminhenkisen tilaisuuden vastuuhenkilöinä toimivat Väestöntutkimuslaitoksen johtaja Luule Sakkeus ja saman laitoksen tutkimusprofessori Allan Puur.

Seminaarin avauspuheenvuoron piti johtaja Sakkeus. Hän totesi 1980-luvulla väestökysymyksiä pohdittu monien eri tieteenalojen parissa, joten vuonna 1986 alan toimijat päättivät perustaa korkeakoulujen välisen väestöntutkimuslaitoksen (Estonian Interuniversity Population Research Centre). Teko oli varsin rohkea, suorastaan yltyöpäinen. Kannattaa muistaa, että vielä tuohon aikaan Viro oli osa Neuvostoliittoa, ja väestöntutkimus ei ollut sosialistisessa Virossa kovin korkeassa kurssissa. Päinvastoin, alan tutkijat joutuivat harrastamaan tutkimustaan muiden tieteiden sateenvarjojen alla. Niinpä ei ollut ihme, että Viron itsenäistyttyä sikäläisten väestöntutkijoiden koulutus saattoi olla psykologian, kulttuuriantropologian tai historian alalta.

Virolaiset väestötieteilijät olivat itsenäisyyden alusta alkaen mukana rakentamassa Viron

valtiota omalla tärkeällä panoksellaan. He suorittivat väestönlaskentaan liittyviä perustehtäviä, loivat aktiivisella panoksellaan yhteydet ulkomaille ja toivat sitä kautta tietoa ja taitoa omaan maahansa. Erityisesti lämpimän Suomen ystävän, professori Kalev Katusin panos tässä suhteessa oli monumentaalinen.

Johtaja Sakkeus totesi heti puheensa alussa, että Suomen ja erityisesti Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksen sekä Alli Paasikiven Säätiön panos virolaisen väestöntutkimuksen edistämiseksi oli käänteentekevä. Väestöliittoon kutsuttiin vierailijoiksi vuosina 1990–1992 virolaisia väestötieteilijöitä. He viettivät Suomessa 1–3 kuukautta tutustuen alan kirjallisuuteen, tutkimusmenetelmiin sekä yleensä suomalaisiin kollegoihin.

Soitin laivaterminaalista Väestöliiton eläkkeellä olevalle toimitusjohtajalle Jouko Hulkolle aamulla 1.6.2016. Alkutervehdyksen jälkeen pääsin asiaan:

"Kuulepas, olen matkalla Tallinnaan viemään Suomen Väestötieteen Yhdistyksen tervehdyksen virolaiselle sisarseurallemme sen täyttäessä 30 vuotta. Voinko puheessani välittää terveiset myös Sinulta, olihan ratkaisevassa asemassa, kun virolaiset väestötieteilijät kutsuttiin Suomeen."

Johtaja Luule Sakkeus toivottaa vieraat tervetulleiksi iltavastaanotolle. Seminaari ja vastaanotto pidettiin Tallinnan yliopiston juhlavissa tiloissa.

"Kiitos – toki voit lähettää terveiset puolestani."

Puolen tunnin kuluttua puhelimeni pirahhti.

"Terve, Jouko täällä. Jäin miettimään niitä 1990-luvun alun vierailuja. Kävijöitä oli tosiaan Virosta 31 ja kaksi Unkarista. Ihmettelimme, kuinka suuri tiedonnälkä virolaisilla ystävillämme oli, he suorastaan "asuivat" kirjastossamme. Eikä mennyt kuin muutama vuosi, niin ensimmäinen jo tuli tohtoriksi Helsingin yliopistosta. Hänhän oli Andres Vikat, joka väitteli vuonna 1994 perheemuodostukseen liittyvistä tekijöistä. Että sanopas kaikille tutuille lämpimät terveiset".

Seuraavaksi soitin Suomen Väestötieteen Yhdistyksen pitkäaikaiselle puheenjohtajalle, nykyiselle kunniapuheenjohtajalle Altti Majavalle. Esitin saman pyynnön kuin Jouko Hulkollekin.

"No olipas kiva kun soitit. Vie ihmeessä lämpimät terveiset. Ja muistatkos, kun järjestettiin Helsingin yliopistossa Suomen ja Viron väestötieteen seminaari elokuussa 1991. Sehän oli 19. päivä, kun venäläisten tankit vyöryivät kohti Tallinnaa, ja ystävillämme oli mieli maassa. Seuraavana päivänä olin kutsunut virolaiset ystävämme kotiin. Kuuntelemme radiosta ja televisiosta uutisia Virosta.

Ja kyllä siinä riemu repesi, kun Viro julisti itsensä itsenäiseksi samana iltana. Samparjat kaivettiin välittömästi esille ja skoolasimme Viron itsenäisyydelle. Oli se ikimuis-toinen ilta ja mahtava seminaari".

Olihan se ikimuistoinen tosiaan. Muistan itsekin, kun tankkien ollessa matkalla Tallinnaan eräät virolaiset ystävämme jo kyselivät minulta, miten saada turvapaikka Suomesta. Onneksi sellaisen järjestämiseen ei tarvinnut ryhtyä.

Suomen Väestötieteen Yhdistyksen virolaiset kumppanit elävät tiukasti ajassa ja ovat varmasti jatkossakin sisarseuransa Suomen Väestötieteen Yhdistyksen aktiivisia kanssatoimijoita pohdittaessa yhteisiä väestöhaasteita. Johtaja Luule Sakkeus kiitti lahjasta sekä pyysi välittämään lämpimät kiitokset onniteluista. Tässä tulevat.

*Ismo Söderling
SVY:n johtokunnan jäsen*

PS: Tervehdin päivän sankareita lyhyesti myös Siirtolaisuusinstituutin ja Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksen puolesta. Välitän kummallekin Luule Sakkeuksen tervehdyksen.

Tytti-Maaria Laine

Researcher, MA
Migration Institute of Finland

International degree students in Turku

Keywords: student mobility, higher education, employment, integration.

The demographics of Finland are changing; the population is aging and labor shortage is believed to be a great problem in the near future. Finland is also in an economic recession. At the same time there are thousands of international students studying in Finland. Staying here after graduation, they could not only pay back the funds used for their education, but become employees, tax-payers, consumers, even employers in the country that needs all of these. The threat is that these students will leave, because they cannot find work. Many students of Turku also move elsewhere in Finland, mainly to Helsinki, where the employment opportunities are better. With them, Turku loses all the cultural and social capital that these people possess.

The *International talents as resource for expanding companies (PATH)* project (2015–2017), funded by the European Social Fund and coordinated by Åbo Akademi University, attempts to improve the existing services for international students in Turku. The aim is that they would receive as much help in integration and finding employment as possible. As part of the project, the Institute of Migration conducted a survey in September 2015 for all the international degree students of Åbo Akademi University, the University of Turku, Turku University of Applied Sciences and Novia University of Applied Sciences. In total 303 students responded to the survey. Answers were analyzed both qualitatively and quantitatively. The

main research questions were: 1) what attracts international students to Turku, 2) what does their socio-economic integration into Turku look like, and 3) what do they plan to do after their graduation.

The results showed that 85% of the respondents moved to Finland for their studies and 9% for social reasons. The most important reasons to choose Turku as a place to study was a specific study program and the good reputation of the higher education institutions (HEIs) in Turku. Many students had also arrived to Turku as exchange students but had liked the place so much they decided to stay or move back to complete a degree in Turku.

International students seemed to be very content with their studies in Turku. Nearly all of the students would have recommended their HEI. However, around half of the students of the universities of applied sciences and two thirds of the students of the universities needed more help with career planning and finding internships.

The need for more Finnish language courses and especially for the more advanced ones seemed to be great in all the HEIs in Turku. Positive fact is that 71% of the respondents were either motivated or very motivated to learn more Finnish. The lack of motivation for the rest was mainly due to their intentions of leaving the country after their graduation. It seems that while most students had studied the basics of Finnish, the majority also had left it at that.

This, of course, is not surprising if further language courses are not available.

Total of 86% of the international students, who estimated to graduate in 2015 or 2016, had either completed an internship in Finland or had been employed in Turku. Over 30% of the respondents had done both. One third of the internships had led to paid work and nearly two thirds of the students who received paid employment through an internship, worked full-time and almost all of them in a job matching their level of education. It was the Doctoral students, however, who were the most satisfied with their jobs, while the Master's and Bachelor's Degree students were mostly working in low-level jobs, such as cleaning. The difficulty of finding a suitable job was brought up time after time, a problem which is very familiar to the Finnish students too.

More than 60% of the respondents stated that they would prefer staying in Finland after graduation if work was available. Most of them would like to stay in Turku (44% of respondents). A quarter of the respondents were planning to leave the country. The desire to stay was the highest among those who had just arrived, and seemed to decrease with time. This was most probably the case because work is difficult to find. Lack of job opportunities is the primary reason why students plan to leave both Turku and Finland.

Out of all the international students the IT, engineering and technology students and the students of medicine are the ones most likely to stay in Turku. On one hand, job opportunities for the graduates of medicine are likely to be fairly good at the moment, which would explain their desire to stay. The employment situation in the IT sector, on the other hand, is not great. The students of this field seemed, however, to believe its future come back. At the same time most of the students of education planned to leave Turku (70%), as did those of humanities, arts and culture (71%). Social sciences students were the most likely leavers from Turku (77%). Alarmingly, even though most of the health care and social services students planned to stay in Finland, 55% of them wanted to leave Turku.

Students' countries of origin also seemed to affect their plans after graduation. While 55% of the Africans and 51% of the Asians planned to stay in Turku if possible, only 17% of the students coming from North America and 30% of the students coming from those European countries outside the EU/EEA planned to stay in Turku.

Surprisingly many international students were interested in starting up their own busi-

ness in Turku. Two thirds of the respondents were interested or possibly interested in becoming self-employed in Turku. The most interested were the students studying IT/Technology/Engineering and Business. These figures are significantly higher than those of the Finnish HEI students, for according to a survey conducted by Aarnio, 21% of HEI students in Finland planned to become entrepreneurs in 2015, and 65% felt it would be very unlikely that they would start their own business.

Even though international degree students have been a part of Finnish educational system for at least couple of decades and their numbers have been increasing steadily, Finnish employers and the society as a whole have still to realize their full value. The cultural and social capital these students possess will be lost if they leave the country after their graduation.

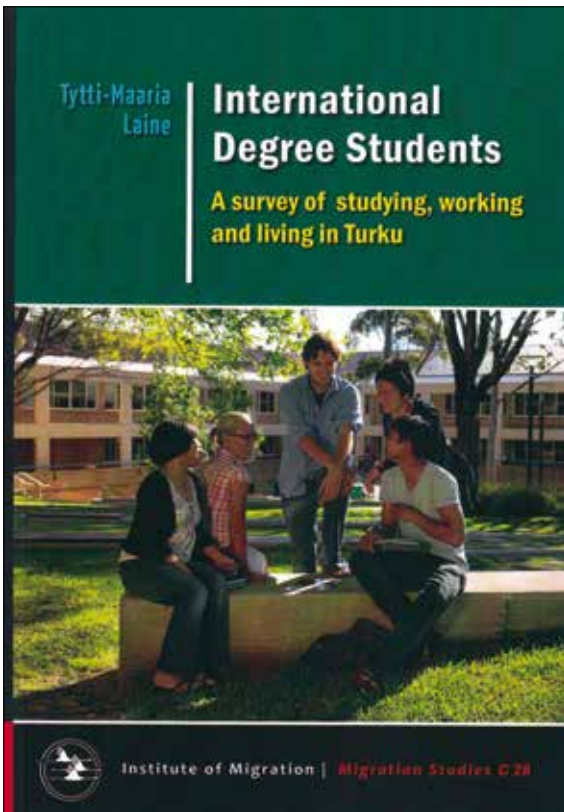
The international students often have to work extra hard to get what they want. They do not have the same kind of social network as native Finns do. Among the international students there are also strong professionals with years of international work experience, connections and skills. Most of them speak at least one other language besides English and Finnish, one respondent spoke nine languages. Besides the language skills, they also possess something that is hard to learn: the knowledge of the intricacies of communication in their own culture which would be valuable for any company dealing with international relations.

During the years leading to the new law establishing tuition fees for non-EU/EEA students, the Finnish government made some facilitations for the international students by means of changing the Nationality Act in 2011 and the immigration law in 2015. After these changes the international students are eligible to apply for Finnish citizenship sooner than before (for example, four years of studies in Finland counts as two years of permanent residency) and the students are allowed to stay and look for work for one year after their graduation instead of six months.

The government's aim clearly is to get more international students to study in Finland since the new target, proposed by the working group for promoting education exports, set up by the Ministry of Education and Culture, is to have 60,000 international students studying in Finland by 2025. This means that the number of international students is expected to triple in the next 10 years. Unless the aim is to take example from the British and only get the short-time financial benefit from the tuition fees, more support than currently is available should be given to these students.

References

- Aarnio, Leo (2015): Opiskelijasta yrittäjäksi. Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus/ Suomen Yrittäjät.
- Laine, Tytti-Maaria (2016): International Degree Students – A survey of studying, working and living in Turku. Migration Studies C28. Institute of Migration. <http://www.migrationinstitute.fi/dl/International-Degree-Students-in-Turku-C28-2016.pdf>
- Maahanmuuttovirasto (2011): Suomen kansalaisuuslaki.
- Oikeusministeriö (2015): 93/2015 Laki ulkomaalaislain 54 ja 55 §:n muuttamisesta.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2013): Suomi kansainvälisille koulutusmarkkinoille. Selvitystyöryhmän muistio. Toimenpideohjelma koulutusviennin edellytysten parantamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksiä 2013:9.

Free download:

<http://www.migrationinstitute.fi/files/painetut-sarja-englanninkielinen/c28-international-degree-students-turku-institute-migration-2016.pdf>

Maili Malin

Erikoistutkija, VTT, dosentti
Siirtolaisuusinstituutti

Naiset, vanhukset, lapset ja maahanmuuttajat – oikeus hyvän elämän eväisiin

Asiasanat: naiset, lapset, vanhukset, maahanmuuttajat, terveys, hyvinvointi, tutkijaura.

Eksyin akateemiseen maailmaan suvun ensimmäisenä ylioppilaana ja tulin ulos suvun toisena tohtorina. Pikkusiskoni ehti väitellä ensin lääketieteestä. Sosiaalinen nousuni oli mahdollista 1980–1990-lukujen Suomessa, en tiedä olisiko se enää mahdollista. Tutkimusprofessori Elina Hemminki on ollut uraa uurtava lääketieteen hoitokäytäntöjen ja teknologioiden kyseenalaistaja, joka on tehnyt pääasiallisen tutkijan työnsä naisten lisääntymisterveydestä. Aloitin hänen tutkimusavustajanaan 1987. Hänellä oli oma epävirallinen tutkijakoulunsa, jossa lukuisat eri tieteitä edustavat naiset tekivät väitöskirjojaan. Äärettömän tuotteliaana tutkijana Elina Hemminki kannusti tietysti apulaisiaan pätevoitymään myös tieteellisesti. Ensimmäisen tieteellisen vertaisarvioidun julkaisun tein 1989 ja samana vuonna pidin myös ensimmäisen tieteellisen esitelmäni Pohjoismaisilla sosiaalilääketieteen päivillä Odensessa Tanskassa. Tutkimme äitiyshuoltojärjestelmää, vaihdevuosi-ikäisten hormonihoidon ja lisääntymisterveyspalveluita naisen elämänsäkaaren eri aikoina.

Minulla tutkimustyöhön liittyy myös poliittisuus: se mitä tutkin, mistä näkökulmasta ja miksi, tuli tärkeäksi. Minusta kasvoi feministi, naisten oikeuksien puolustaja ja pinttyneen naisvihan paljastaja. Valkoihoiseen, keski-ikäiseen, keskiluokkaiseen, länsimaiseen, terveeseen mieheen verrattuna tunnistin toisiksi etniset vähemmistöt, lapset, vanhukset, naiset, työelämän ulkopuolella olevat, työttömät, työntekijät ja sairaat. Tästä alkoi tutkijamissioini.

1978 oli syntynyt maailman ensimmäinen koeputkihedelmöityksellä alkunsa saanut lapsi Isossa-Britanniassa. Suomalainen ensimmäinen IVF-lapsi syntyi 1984. Tämä uusi IVF (in vitro fertilization) -koeputkihedelmöitystekniikka mullisti ihmisen lisääntymisen manipulaation ja mahdollisti osalle lapsettomuutta kokevia (osin) geneettisesti oman lapsen saamisen. Tänä vuonna 2016 IVF-tekniikasta on kehitetty lukuisia sovelluksia lisää, hoidot ovat merkittävä lääkärien yksityisbisnes ja suomalaiset klinikat ovat perustaneet haarakontoreita muihin maihin. Lisääntymisen manipulaatio alkoi kiehtoa minua, ja perehdyttyäni aiheeseen kirjoitimme Elinan kanssa poleemisen artikkelin Heta ja Matti Häyryn toimittamaan kirjaan Luonnotonta lastensaantia 1989. Siitä alkoi tutkijan urani. Haastattelin IVF-lääkäreitä menetelmän käyttöön otosta Suomessa, hoitokäytännöistä ja hoidon sosiaalisista merkityksistä (miksi ihmiset haluavat geneettisesti omia lapsia maailmassa, jossa on liikaa orpolapsia). Teimme kyselyn IVF-klinikoille ja analysoin Internetin keskustelupalstan lapsettomuutta kokeneiden naisten värikästä ja riipaisevaa vertaistukea (naiset olivat luoneet oman sanaston kuvaamaan lapsettomuuden kokemustaan ja hoitoprosessin eri vaiheita). Tutkimme vastasyntyneiden terveyttä syntymärekisterin tietojen avulla. Väitöskirja tästä syntyi vasta paljon myöhemmin, sillä aiheen käsittely vaati minulta riittävästä kypsyyttä ja toivon mukaan viisautta asettaa sanani kohtuullisesti oikein. Lisäksi kun oma lapsen saami-

nen ei onnistunut vaivattomasti, otin aikalisän, paussin väitöstyöstä.

Paussin aikana tutkin miten kotihoidossa asuvat helsinkiläisvanhukset kokevat saamansa palvelun ja hoidon. Tasapuolisuuden vuoksi tutkin myös kotihoidon työn edellytyksiä ja tein kyselyn kotihoidon työntekijöille. Vanhuksille tärkeintä oli hyvä hoitaja, joka kohtaa, on kii-reetön, kunnioittava ja luotettava. Tässä on yksi universaali totuus jonka väitän pitävän aina paikkansa: hoitotyössä on tärkeintä se, miten hoitaja/palvelun antaja kohtaa toisen ihmisen, hoidettavan tai asiakkaan. Erityisen eettiseksi ja siksi hienovaraiseksi hoitosuhteen tekee se, että asiakas, potilas on riippuvainen hoidon antajasta. Tässä hahmottui tärkeä teema tutkimustyössäni: haavoittuvaisen väestöosan terveys ja hyvinvointi, heidän kuulemisensa, heidän asianajajanaan toiminen. Riippuvuus-suhteessa on aina väärän vallan käytön vaara, mikä tekee siitä haasteellisen.

Seuraavaksi tutkimme vanhusten huollon sosiaali- ja terveyspalveluiden integraatiota eurooppalaisessa projektissa. Aihe on edelleen varsin ajankohtainen ja nähtäväksi jää, miten ne toteutuvat sote-uudistuksessa koko väestölle. Sotessa historiallisesti uutena tekijänä tulee vaikuttamaan terveyspalveluiden markkinoistuminen. Miten hoidon tarpeessa, toimintakyvyltään heikentynyt ihminen toimii aktiivisena terveyspalveluiden kuluttajana monimutkaisessa ja monitoimijaisessa palvelujärjestelmässä? Kukaakaan ei kaipaa holhousta, vaan asiallista tiedottamista, huolenpitoa ja aitoa kohtaamista ja kuuntelua siitä, mitä asiakas, potilas tarvitsee ja mikä olisi paras mahdollinen hoito- tai palvelu hänelle.

Kehtin myös viisaiden kollegoiden kanssa ratkaisukeskeistä, myönteiselle palautteelle perustuvaa perhekuntoutuksen menetelmää (VIG videoavusteinen vuorovaikutuksen ohjaus) lastensuojelun asiakasperheille ja perheille, joiden lapsi on vakavasti sairastunut. Tämä oli antoisaa aikaa! Ja opin mitä tarkoittaa myönteisen kehän flow, kun vikojen ja virheiden sijasta kiinnitetään vanhempien huomio siihen, missä he onnistuvat lapsensa kanssa. Hyvästä syntyy näin hyvää ja kaikki voivat hyvin ellei erinomaisesti. Jälleen työn toisena osapuolena oli aikuiseen heikommassa asemassa oleva lapsi, joka tarvitsee kaikkien aikuisten suojelua ja joka on riippuvainen aikuisten riittävän hyvästä huolenpidosta kasvaakseen riittävän hyväksi ihmiseksi.

Samaan aikaan kiinnostuin maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen elinoloista. Väitöskirjassani olin pohtinut sitä, miksi ihmiset haluavat geneettisesti edes osittain oman mutta varmasti suomalaisen lapsen maailmassa, jossa on liikaa orpolapsia vailla vanhempia. Tyttäreni on suomalaiskuubalainen,

joten hänen äitinään olin jo monesti miettinyt ihonväriin, valkoisesta poikkeavuuteen suhtautumista Suomessa. Tämäkin tutkimuksen tarina alkoi naisista, nyt maahanmuuttajanaisista, kun analysoimme kollegan kanssa syntymä- ja raskaudenkeskeytysrekisterien tietoja naisen syntymämaahan mukaan. Toinen näistä artikkeleista on best seller vieläkin ja sitä on toistettu muualla maailmassa samoin tuloksin: länsimaiden ulkopuolelta tulleiden maahanmuuttajien vastasyntyneiden terveys ei ole yhtä hyvä kuin länsimaisilla äideillä. Elämän alun eväät ovat näin eriarvoiset ja epäoikeudenmukaiset.

Maahanmuuttotutkimusteema jatkui THL Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksessa (Maamu) 2010–2012, jossa toistimme kantäväestölle tehdyn (Terveys 2000) laajan väestötutkimuksen haastatteluilla ja terveystarkastuksilla (Castaneda ym. 2013). Olin hankkeen alkuvuosina vastaamassa tutkimuksesta, asiantuntijayhteistyöstä, rahoituksen järjestämisestä, haastattelijoiden rekrytoinnista ja koulutuksesta. Samaan aikaan toimin aktiivisesti EU:n Cost-ohjelman rahoittamassa eurooppalaisessa tutkijaverkostossa (Home), jossa jaoin kokemuksiani ja tutkimustuloksiani maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen terveydestä. Toisessa Cost-ohjelmassa (ADAPT) olemme keränneet systemaattisesti tietoa eri Euroopan maista siitä, miten maahanmuuttajien terveysoikeudet toteutuvat. Nämä tiedot julkaistiin ensimmäisen kerran vuoden 2015 MIPEX-integraation eri puolia kuvaavan indeksin osana. Maamusta syntyi myös THL:n ja Väestöliiton maahanmuuttajanuorten tutkimus (Etnokids), jossa tutkimme haastattelu-, kysely- ja terveystarkastuksilla kurdi- ja somalinuorten terveyttä ja hyvinvointia kotona, koulussa ja kaveripiirissä pääkaupunkiseudulla (Wikström ym. 2014). Samaan aikaan analysoin yhdessä kollegoiden kanssa metropolialueen 11 kunnan maahanmuuttajataustaisten 7. luokkalaisten terveyttä ja hyvinvointia.

Parhaillaan teen tutkimustyötä Elli Heikkilän ja Eveliina Lyytisen kanssa pohjoismaisessa CAGE-hankkeessa, jossa tutkimme pakolais- taustaisten terveyttä ja sosioekonomista eriarvoisuutta verrattuna muihin maahanmuuttajiin ja kantäväestöön 1990–2015. Tutkimme lapsuuden elinoloja, koulupolkuja, kouluttautumista ja työelämäpolkuja laajalla rekisteriaineistolla (vastaa pitkälle kantasuomalaisen Syntymäkohortti 1987 tutkimusasetelmaa), haastatteleamalla mm. nuoria ja työnantajia sekä analysoimalla koulutus-, työ- ja maahanmuuttopolitiikkoja. Näin voimme suhteuttaa rekisteritutkimuksen tulokset kulloinkin harjoitettuun politiikkaan sekä vertailla esim. somalien koulutus- ja työelämäasemia Tanskassa, Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa.

Tämä tutkimus liittyy pitkään terveyserojen tutkimusperinteeseen Pohjoismaissa, mikä tarkoittaa sitä, että pienituloiset, alempiin sosioekonomisiin luokkiin kuuluvat sairastavat enemmän ja kuolevat nuorempina kuin hyväosaisemmat, mikä on väärin ja vääryys. Suomen terveystieteiden tärkeänä johtotähdenä on vuosikymmeniä ollut väestöryhmien välisten terveyserojen kaventaminen. Väestön etninen alkuperä vaikuttaa näihin terveyseroihin omalla tavallaan (syntymämaan elinolot, traumat, sairautaltistukset, syrjintä, elinolot tulomaassa), mikä jää nähtäväksi kun tutkimuksemme valmistuu (2016–2019). Väestö-

ryhmien välinen terveyden eriarvoisuus on ihmisten aikaansaaman yhteiskuntaelämän tulosta, seurausta epäoikeudenmukaisista elinolosta. Tästä syystä niihin voidaan onneksi vaikuttaa yhteiskuntapolitiikalla. Harmillisesti poliittista tahtoa vain tuntuu nykyään puuttuvan. Tutkijan urani on ollut tavallaan sattuman kauppaa, antoisaa ja avartavaa, ja nyt haaveilen akateemisesta toimintatutkimuksesta, jolloin tavallaan palaisin työväenluokkaisille juurilleni. Vaikuttaa siltä, että radikalisoitunut keski-ikäisenä, mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan.

Kesäseminaari 2016 – Mobiilielämät ja liikkuvat arjet

Tulevaisuuden tutkimuksen seura ry, Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskus sekä Siirtolaisuusinstituutti järjestävät yhteistyössä seminaarin Siirtolaisuusinstituutissa

22.–23.8.2016

Seminaarin teemoina ovat valtioiden rajat ylittävän vuorovaikutuksen muodot tulevaisuudessa. Ensimmäisenä päivänä tarkastelussa ovat erityisesti yksilöiden elämäntapojen muutokset Suomessa ja toisena päivänä näkökulma laajenee Suomesta globaalille tasolle.

Tutkijoille on tarjolla Call for Papers -menettelyllä rinnakkainen, tieteellinen kahden päivän ohjelma. Siihen kuuluvien sessioiden pääteemoina ovat eri puolilla maailmaa muuttoliikkeitä aiheuttavat tekijät, kuten ilmastonmuutos, kaupungistuminen ja väestönmuutokset.

Ilmoittautuminen ja lisätiedot:

Ajantasaisen tiedon löydät aina Tulevaisuuden tutkimuksen seuran verkkosivuilta.

Hinnat:

Alennettu Early Bird -hinta (viim. 30.6. ilmoittautuneille; tämän jälkeen hinta nousee):

• seuran jäsenet sekä opiskelijat: 50 euroa

• muut: 95 euroa

Hinta sisältää ruokailut (ma-ilta ja ti lounas sekä kahvit), mutta ei majoitusta.

Seminaarin järjestäjät:

**Tulevaisuuden tutkimuksen seura ry
Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto
Siirtolaisuusinstituutissa**

Eveliina Lyytinen

Erikoistutkija, D.Phil.
Siirtolaisuusinstituutti

“Tutkimusmatkaa” kaupungista kaupunkiin

Asiasanat: pakkomuutto, tutkimus, matka, kaupungit.

Aluksi

Ihmis- ja kaupunkimaantieteilijänä olen kiinnostunut ilmiöistä ja kokemuksista sekä ajassa että tilassa. Rakennan tässä artikkelissa tähänastista tutkijantaivaistani kronologisesti kuvailemalla minkälaista tutkimusta olen “tutkimusmatkani” varrella tehnyt eri kaupungeissa. Tietyillä kaupungeilla, kuten Turulla, Oxfordilla, Genevellä ja Kampalalla, on ollut suuri merkitys tutkijanuraani ja ne ovat jättäneet lähtemättömät jäljet sekä tutkija-minääni että tutkimusteemoihini.

Matka alkaa Turusta ja jatkuu Helsinkiin

Opiskelin Turun yliopistossa maantieteen laitoksella vuosina 2000–2006. Kirjoitin ihmismaantieteen pro gradu -tutkielmani pakkomuutosta globaaliongelmaksi Siirtolaisuusinstituutissa, Turussa. Tutkimuksessani tarkastelin, miten pakkomuuttajia on ryhmitelty ja määritelty alan kirjallisuudessa, ja minkälaisia rajoja pakkomuuttajaryhmien välille muodostuu kun puhutaan heidän suojelustaan.

Linnankadulla, silloisissa Siirtolaisuusinstituutin tiloissa, graduani kirjoittaessani huomasin, että valtaosa analysoimastani tutkimuskirjallisuudesta oli peräisin Oxfordista, Iso-Britanniasta. Kävi ilmi, että kyseisessä kaupungissa toimii yksi vanhimmista ja tärkeimmistä pakolaistutkimuskeskuksista, *Refugee Studies Center* (RSC). Päätin, että jos ja kun

tähtään tutkijaksi, minun tulee päästä sinne opiskelemaan. Viimeistelin graduni ja laitoin Oxfordiin hakupaperit sisään. Myöhemmin minut hyväksyttiin sinne tekemään pakkomuuttotutkimuksen maisteriohjelma (*MSc in Forced Migration*).

Ennen Oxfordiin muuttoa minulla oli puoli vuotta aikaa tehdä töitä pakolaisalalla Suomessa. Muutin Turusta Helsinkiin, jossa työskentelin hetken Maahanmuuttoviraston (Migri) Turvapaikkaosastolla käsittelijän tehtävissä. Tässä työnkuvassa sain hyvät pohjatiedot Suomeen suuntautuvasta turvapaikanhausta sekä siihen liittyvistä hallinnollisista ja lainopillisista prosesseista viranomaisnäkökulmasta. Halusin kuitenkin ymmärtää Suomen pakolaistilannetta myös kansalaisjärjestöjen näkökulmasta ja niinpä siirryin loppuajaksi Pakolaisneuvonta ry:n palvelukseen. Siellä sain olla mukana tekevässä mm. maaprofiileja, joita lakimiehet käyttivät apunaan turvapaikanhakijoiden asioita ajaessaan. Lisäksi osallistuin Euroopan Unionin vastaanottokeskuksia ja säilöjä koskevaan tutkimukseen tehden haastatteluja näissä tiloissa.

Tutkijaksi kasvamista Oxfordissa, Genevessä ja Kampalassa

Helsingistä muutin Oxfordiin, jossa suoritin ensin vuosina 2007–2008 pakolaisalan maisteritutkinnon. Tiiviin ohjelman aikana opiskelin pakkomuuttoon liittyviä kysymyksiä mm. oikeustieteen ja kansainvälisten suhteiden

näkökulmista. Perehdyin myös Afrikassa ta-
pahtuvaan pakkomuuttoon. Lopputyössäni
analysoin Yhdistyneiden kansakuntien pako-
laisjärjestön UNHCR:n roolia maan sisäisten
pakkomuuttajien (IDPs, *internally displaced
people*) suojelussa. Vuonna 2008 tämä oli erit-
tään ajankohtainen tutkimusaihe.

Jäin Oxfordiin vielä neljäksi vuodeksi (2009–
2013), kun sain Suomesta apurahoja väitöskirjan
tekemistä varten. Ennen jatko-opintojeni aloit-
tamista halusin kuitenkin pitää ns. välivuoden
ja niinpä lähdin Geneveen UNHCR:n pääma-
jaan tekemään tutkimusta. Pääasiallisesti tutki-
musteemakseni nousi hyvinkin ajankohtainen
aihe – maan sisäisten pakkomuuttajien suoje-
lu kaupunkitilassa. UNHCR oli juuri julkaisemas-
sa erittäin pitkällisen prosessin jälkeen uutta
kaupunkipakolaisten suojelulinjausta ja siihen
liittyen järjestettiin suuri kokous, jossa pereh-
dyttiin nimenomaan kaupunkitilan ja suojelun
kysymyksiin. Genevessä tein ratkaisun siitä, että
tulisin tekemään väitöskirjani kaupunkipako-
laisten suojelusta. Se oli aihe, jota vielä silloin ei
ollut tutkittu tarpeeksi.

Ennen Oxfordiin paluuta ehdin palata Hel-
sinkiin soveltavan pakolaistutkimuksen pariin.
Minua pyydettiin Sisäasiainministeriön Maa-
hanmuutto-osaston suunnittelijana työstä-
mään pohjoismaisia turvapaikkapolitiikkoja
vertaileva selvitys ulkomaalaislakia koskevan
lakimuutoksen taustaksi. Selvitysprosessi oli
mielenkiintoinen kokemus yhtäältä siitä, mi-
ten tutkimusta voidaan käyttää päätöksente-
ossa hyväksi, ja toisaalta siitä, miten poliittiset
paineet voivat vaikuttaa tutkimuksen tekoon.

Helsingistä suuntasin takaisin tuttuun pik-
kukaupunkiin, Oxfordiin, tekemään väitös-
kirjatutkimustani. Työskentelin maantieteen
laitoksella, mutta minulla oli ohjaajat sekä
maantieteestä että pakolaistutkimuskeskus-
sesta. Väitöskirjan teko oli pääasiallisesti todella
antoisaa, mutta toisinaan myös erittäin rank-
kaa. Toimin myös lyhytkestoisessa tutkimus-
projektissa konsulttina. Yhdessä saksalaisen
tutkijan kanssa tuotimme New Yorkissa sijait-
sevalle *Women's Refugee Commission*:lle tut-
kimusraportin kaupunkipakolaisten yhteisöis-
tä ja sosiaalisista verkostoista.

Väitöskirjatutkimukseni, jonka suomen-
nettu otsikko on "Luottamuksen ja epäluot-
tamuksen tiloja: kongolaiset pakolaiset, ins-
tituutiot ja suojele Kampalassa, Ugandassa",
käsittelee kaupunkipakolaisten suojeleua. Tut-
kimuksessani tarkastelin "suojeleutilan" käsitettä
Kampalassa asuvien kongolaisten pakolaisten
ja suojeleuinstituutioiden näkökulmista. UN-
HCR:n 2009 julkaisemassa kaupunkipakolais-
ten suojeleulinjauksessa viitataan toistuvasti
juuri tähän "suojeleutilan" käsitteeseen. Tutki-
mukseni lähtikin liikkeelle siitä, mitä suojeleu-
(kaupunki)tilallinen tarkastelu tarkoittaa. Tut-

kin erityisesti pakolaisten esittämiä diskursseja
tilasta, suojeleusta ja luottamuksesta. Yhdistin
tutkimuksessani siis pitkälti ihmis- ja kaupun-
kimaantieteen teoreettista ajattelua pakolais-
tutkimuksen ymmärrykseen suojeleusta.

Laadullisen aineistoni keräsin kongolais-
ten pakolaisten, heidän yhteisöjen ja eri suoje-
leuinstituutioiden parissa Kampalassa, Ugandan
pääkaupungissa 2010–2011. Kampalan ajasta
muodostui todella tärkeä jakso tutkijanural-
lani. Nautin kenttätöistä ja näin kuinka tut-
kimusta voi käyttää oikeudenmukaisemman
yhteiskunnan saavuttamiseksi. Toimin pai-
kallisen kansalaisjärjestön, *Refugee Law Proje-
ct*:n (RLP), vierailevana tutkijana. Järjestö tekee
sekä merkittävää asiakastyötä pakolaisten pa-
rissa että laajaa yhteiskunnallista vaikuttamista
tutkimuksen ja videodokumenttien keinoin.
Kampalassa periaatteeni siitä, että en tekisi tä-
män alan tutkimusta, jos en myös tavoittelisi
oikeudenmukaisuutta ja muutosta, vahvistui.

Aineistonkeruumenetelminä käytin pää-
osin puolistrukturoituja haastatteluja, havain-
nointia ja ryhmäkeskusteluja. Lisäksi keräsin
aineistoa aika-tila-päiväkirjojen ja osallistavan
valokuvauksen kautta. Koin näiden osallis-
tavampien menetelmien käytön erittäin tär-
keänä. Näillä keinoilla pystyin edes jotenkin
kyseenalaistamaan vallitsevia valta-asetelmia
ja ottamaan tutkimukseen osallistajat parem-
min mukaan tutkimuksen tekoon. Usein onkin
tärkeää, että emme tee tutkimusta pakolais-
taustaisista, vaan yhdessä heidän kanssaan,
heidän yksilöllistä ja kollektiivista asiantunti-
juuttaan kunnioittaen.

Kenttätöni muodostui rikkaaksi "tutki-
musmatkaksi" pakolaisilmiöön. Rankan siitä
teki sellaisten asioiden kohtaaminen, joita en
osannut käsitellä. Pohdin, miten suhtautua
siihen, että kuulin ja näin väkivaltaa, kidutus-
ta, kidnappauksia, kodittomuutta ja pelkoa.
Samaan aikaan inspiroiduin siitä, miten vai-
keissa tilanteissa olevat ihmiset todistivat mi-
nulle sinnikkyyydestä, osaamisesta, yhteisölli-
syydestä, luottamuksesta, päättäväisyydestä ja
toivosta. Myöhemmin Suomessa opettaessani
kenttätöiden tekemistä ja ohjatessani opinnäy-
tetöitä korostin aina vertais- ja ammattituen
merkitystä tutkijoille, jotka toimivat vaikeiden
aiheiden parissa. Kun litteroin yli 120 Kampa-
lassa tekemääni haastattelua Oxfordissa, nämä
äänitetyt kohtaamiset saivat minut itkemään ja
nauramaan. "Tutkimusmatkani" onkin paikoin
ollut vahvojen tunteiden kokemisen, kohtaa-
misen ja jakamisen matkaa.

Paluu Pohjoismaiseen tutkimuskontekstiin ja Turkuun

Väitöskirjani valmistuttua koin, että minulla
oli kaksi vaihtoehtoa: Joko jäädä ulkomaille tai

palata Suomeen. Valitsin jälkimmäisen, joskin melko vaikean tien palata Suomeen. Etsiessäni töitä Suomesta osallistuin pariin kansainväliseen tutkimushankkeeseen. Ensimmäisessä tutkimme Syyrian pakolaiskriisin vaikutuksia sen naapurimaihin ja toisessa tarkastelimme kehityksen ja pakolaisuuden välistä suhdetta. Nämä lyhyet tutkimusprojektit olivat merkittäviä, sillä opin paljon kansainvälisissä tutkimusryhmissä työskentelystä ja tutkimuksen tekemisestä etäyhteyksien kautta maailman eri kaupunkiin.

Suomeen paluuni tuli lopulta tarkoittamaan myös paluuta Turkuun – ensin 2014 tutkija-tohtoriksi Maantieteen ja geologian laitokselle, jonka kautta pääsin myös viemään väitöstutkimukseni tuloksia takaisin Kampalaan parin viikon opettajavaihdon kautta, ja sen jälkeen Siirtolaisuusinstituuttiin, josta koen, että tutkijanurani sai alkunsa. Aloitin Siirtolaisuusinstituutin erikoistutkijana marraskuussa 2015, melkein täsmälleen 10 vuotta siitä, kun sain graduni siellä valmiiksi. Parhaillaan toimin yhteispohjoimaisessa CAGE-hankkeessa (*Coming of Age in Exile – Health and Socio-Economic Inequities in Young Refugees in the Nordic Welfare Societies*), jota rahoittaa NordForsk (2015–2019). Hanketta koordinoidaan Kööpenhaminasta, josta onkin muodostumassa tärkeä kaupunki nykyisen tutkimukseni kannalta. Osallistun hankkeen kahteen osatutkimukseen vuosien 2015–2018 aikana. Ensimmäinen tutkimus koskee *vertailevaa tutkimusta pohjoismaisista työmarkkinoille pääsyä edistävästä politiikoista*. Toinen tutkimus liittyy nuorten pakolaistaustaisten kokemuksiin siirtymisestä koulutuksesta työmarkkinoille. Pääsen CAGE-hankkeen tutkimusta tehdessäni sekä käyttämään ”tutkimusmatkani” varrella opittua hyväksi että oppimaan paljon uutta. Lisäksi tutkimustaipaleeni saa jatkoa uusien kaupunkien muodossa, kun teen haastatteluja pakolaistaustaisten nuorten ja työnantajien kanssa eri puolilla Suomea.

Lopuksi – matka jatkuu

Tässä kirjoituksessa olen kuvannut tähänastista tutkijanpolkuani siihen merkittävillä tavoilla vaikuttaneiden kaupunkien kautta. Siirtymät kaupungista toiseen eivät useinkaan tapahtuneet ilman suunnittelua. Eri kaupunkiin päätyminen on ollut myös seurausta motivaatiosta ja unelmista. Koen, että tutkijanurani on edennyt melko päämäärätietoisesti, sillä olen hakenut tekemään tutkimusta juuri niihin kaupunkiin ja paikkoihin, mihin olen aina halunnutkin päästä. Silti ”tutkimusmatkani” ei ole aina ottanut sitä maantieteellistä suuntaa tai ajallista käännettä, mitä olen toivonut. Jokainen kaupunki, jossa olen saanut tehdä tutki-

musta, on kuitenkin vaikuttanut merkittävästi sekä tutkija-minääni että tutkimusteemoihini. Kaupungit koostuvat tietenkin aina ihmisistä ja olisin voinut yhtä hyvin kirjoittaa tutkijanpolkuni auki siihen vaikuttaneiden henkilöiden kautta. Niinpä haluan kiittää niitä ihmisiä, jotka ovat olleet tukena, kannustajina ja haastajina eri kaupungeissa. Tutkimuksiini osallistuneiden vaikutus siihen, että haluan jatkaa tätä matkaa, on ollut suuri. Minne ”tutkimusmatkani” jatkuu tulevaisuudessa, jää nähtäväksi. Nyt on kuitenkin hyvä olla taas Turussa. Jatkossa toivon voivani syventyä pakolaismatkan tutkimiseen.

Lähteet

- Lyytinen, Eveliina (2007): Pakkomuutto globaaliongelmiana. Maantieteen pro gradu – tutkielma. Turun yliopisto. Saatavilla: http://www.migrationinstitute.fi/files/pdf/webreport/webreport_022.pdf Luettu 29.5.2016.
- Lyytinen, Eveliina (2008): UNHCR’s protection of internally displaced persons (IDPs) under the cluster approach. MSc dissertation in Forced Migration, Refugee Studies Centre, University of Oxford. Saatavilla: http://www.migrationinstitute.fi/files/pdf/webreport/webreport_041.pdf Luettu 29.5.2016.
- Lyytinen, Eveliina (2009): A tale of three cities: IDPs, urbanization and humanitarian action in Abidjan, Khartoum and Mogadishu. New Issues in Refugee Research, UNHCR. Saatavilla: <http://www.unhcr.org/4a1d33e96.html> Luettu 29.5.2016.
- Lyytinen, Eveliina (2013): Spaces of trust and mistrust: Congolese refugees, institutions and protection in Kampala, Uganda. Unpublished DPhil thesis. School of Geography, University of Oxford.
- Lyytinen, Eveliina & Kullenberg, Janosch (2013): Urban Refugee Research and Social Capital. A Roundtable Report and Literature Review. International Rescue Committee and Women’s Refugee Commission, New York. Saatavilla: <http://womensrefugeecommission.org/programs/livelihoods/research-and-resources/908-urban-refugee-research-and-social-capital> Luettu 29.5.2016.
- Zetter, Roger, Ruaudel, Heloise, Deardorff-Miller, Sarah, Lyytinen, Eveliina & Thibos, Cameron (2014): The Syrian displacement crisis and a Regional Development and Protection Programme: Mapping and meta-analysis of existing studies of costs, impacts and protection. Tana Copenhagen and the Ministry of Foreign Affairs of Denmark. Saatavilla: <http://www.alnap.org/resource/10679> Luettu 29.5.2016.

Terhi Kivistö

Hankekoordinaattori, FM
Oy Sigillum Ab

Sodan pakolaiset -seminaarisarja

Asiasanat: sota, evakko, evakuointi, sotalapsi, väestönsiirto, asuttaminen, pakolainen, kotouttaminen.

Siirtolaisuusinstituutin luentosalissa Turussa järjestettiin 21.4.2016 kaksiosaisen Sodan pakolaiset –seminaarisarjan ensimmäinen osa, jonka teemana olivat evakuoinnit. Kuulijoita oli tupa täynnä. Tilaisuuden järjesti yhteistyössä Siirtolaisuusinstituutin kanssa historian ja arkeologian alan turkulainen yritys Oy Sigillum Ab.

Idea Sodan pakolaiset –seminaarisarjasta tuli mieleeni syksyllä 2015. Tuolloin pakolaisten määrät olivat muuttuneet ratkaisevasti suoremäksi ja turvapaikanhakijat olivat päivittäin esillä tiedotusvälineissä. Suhtautuminen pakolaisiin nostatti tunteita ja aika usein mediassa viitattiin omaan historiaamme, luovutettujen alueiden evakuointeihin ja Ruotsiin lähetettyihin sotalapsiin. Kun kerroin seminaari-ideastani, sain kollegoilta epäileviä kommentteja sota-ajan evakoiden ja turvapaikanhakijoiden yhdistämisestä samaan seminaariin. Päätin kuitenkin varoituksista huolimatta jatkaa, sillä mielestäni historiantutkijoiden pitäisi osallistua enemmän ajankohtaiseen keskusteluun. Kuka muu olisi parempi valottamaan asioiden taustoja, kuin aihepiiriin syvälle pureutunut tutkija.

Esittelin alustavaa ideaani Siirtolaisuusinstituutissa Tuomas Martikaiselle ja Elli Heikkilälle ja sain heidät innostumaan. Päätimme pyytää puhujiksi eri alojen meritoituneita tutkijoita. Aihepiiriin parissa aktiivisesti liikkuvia tutkijoita ei ollut vaikea löytää. Kaikki ne, joihin otin yhteyttä, lupautuivat puhujiksi. Pian totesimme, että yksi seminaaripäivä on parempi

jakaa kahteen erilliseen puolipäiväseminariin, toinen pidettäisiin keväällä ja toinen syksyllä. Seminaarien teemoiksi nousivat evakuointi ja asuttaminen.

Kevään seminaarin teemana olivat evakuoinnit. Lisäksi merkittävä osuus oli sotalapsilla. Seminaarin aluksi toisen maailmansodan poliittisen historian asiantuntija FT Pirkko Kanervo valotti Karjalan menettämisen poliittista taustaa. Onhan hyvin keskeinen asia ymmärtää miksi evakkotielle jouduttiin, sekä miksi rauhanehdot olivat niin raskaat kuin olivat. Kanervon omat juuret ovat Johanneksessa. Hän on kirjoittanut 2014 ilmestyneen ”Jäi vain nimi sankarin. Johannekselaiset toisessa maailmansodassa” –teoksen, jossa evakuoinnit, evakkomatka, paluut kotiseudulle ja toinen evakkomatka, ovat keskeisessä asemassa.

Historioitsija FT Tuomas Tepora Helsingin yliopistosta luennoi otsikolla ”Ahneita isäntiä, kiittämättömiä evakoita” talvisodan väestönsiirtojen kokemushistoriasta. Teporalta ilmestyi 2015 teos ”Sodan henki. Kaunis ja ruma talvisota”, jossa hän tarkastelee myyttistä ja ylistettyä talvisodan henkeä. Esitelmässään Tepora toi esille monin esimerkein kirjassaanakin käsittelemäänsä talvisodan hengen rakoilua nimenomaan evakkojen kokemassa kohtelussa. Tepora toi esille myös huomion, että muisteluissa negatiiviset muistot korostuvat ja ikävistä kokemuksista kerrottiin yksityiskohtaisemmin kuin myönteisistä. Joka tapauksessa suhtautuminen oli torjuvaa ja epäluulo vieraita tapoja kohtaan yleistä. Vastaanottopitäjissä koettiin

lisäksi narkästyneisyyttä siitä, että tulijat saavat kaikenlaista, mutta eivät tee mitään sen eteen, ovat mahdollisesti jopa tyytymättömiä saamaansa.

Kööpenhaminan yliopiston Suomen kielien emerituslehtori FT Tuula Eskeland esitelmöi suomalaisista sotalapsista Skandinaviassa. Eskeland on opiskellut ja työskennellyt myös Norjassa Oslon yliopistossa. Ruotsin lisäksi sotalapsia lähetettiin myös Tanskaan ja Norjaan. Tuula Eskeland on tehnyt tutkimusta Tanskaan tulleista sotalapsista ja kokoa parhaillaan tietoja Norjaan lähetetyistä suomalaisista sotalapsista haastatteleamalla heitä. Juuri Norjaan lähetettyjä sotalapsia ei ole aikaisemmin tutkittu lainkaan. He palasivat kaikki kotimaahan ja heidän kokemuksensa olivat yksinomaan myönteisiä. Sotalapsia koskevaa asiakirjamateriaalia tuhottiin erityisesti saksalais miehityksen aikana.

Sotalapset olivat myös Lapin yliopiston kasvatustieteilijän KT Merja Paksuniemen aiheena, hänen esitelmänsä keskittyi Lapin lasten evakkomatkaan. Koko Pohjois-Suomi evakuoitiin Lapin sodan alta. Paksuniemi keskittyi esitelmässään lasten evakuointikokemuksiin. Lapsille evakuointi oli pääosin sekava ja pelettava kokemus. Heille ei useinkaan selitetty mistä oli kysymys, isommille annettiin yllättäen aikuisten tehtäviä ja vastuuta. Toisaalta hyvät muistot, kuten ystävällisen sotamiehen ojentamat raitaiset karkit ovat jääneet lähtemättömästi lasten mieleen.

Kuten Pirkko Kanervo totesi, hän olisi voinut helposti pitää aiheestaan kokonaisen luentosarjan, joten esityksen tiivistäminen lyhyeen esitelmään oli todella vaikeaa. Samaa mieltä olivat varmasti kaikki esitelmöitsijät. Hyvin he kuitenkin onnistuivat vaikeassa tehtävässään. Esitelmiin tuli vielä kommenttipuheenvuorot Siirtolaisuusinstituutin omilta tutkijoilta Markku Mattilalta ja Eveliina Lyytiseltä. Pohjanmaan aluekeskuksen johtaja Mattila kertoi keränneensä siirtokarjalaisilta muisteluita sopeutumisesta uudelle asuinseudulle, mutta saaneensa sen sijaan muisteluita evakkotaipaleelle lähdistä. Tämä ehkä kertoo voimakkaasta halusta ja tarpeesta kertoa juuri siitä dramaattisimmasta muistosta, evakuoinnista ja kipeästä lähdistä.

Eveliina Lyytinen kysyi seminaarin loppupuolella sekä puhujilta että kuulijoilta, voidaanko pakolaisia ja evakoita rinnastaa. Puheenvuoroja käytettiin sekä puolesta että vastaan. Evakot nähtiin kuitenkin oman maan kansalaisina, joi-

den siirrot olivat valtion organisoimia ja kulttuurierot olivat loppujen lopuksi pieniä. Pakolaisten tulo vieraseen maahan ja vieraaseen kulttuuriin, uskontoon ja kieleen nähtiin olevan tyystin eri asia. Karjalaisia ei tarvinnut kotouttaa, mutta pakolaisille juuri kotouttamisella ja yhteiskuntaan sopeuttamisella on suuri merkitys. Toisaalta sodan alta pakoon lähteminen ja kodin jättämisen pakko nähtiin kuitenkin yhdistävänä tekijänä evakoilla ja tämän päivän turvapaikanhakijoilla. Menetykset ovat olleet sekä taloudellisia, sosiaalisia että henkisiä. Kokemus sodan pakolaisuudesta on yhtenevä, vaikka toisessa siirtytään valtion organisoimana oman maan sisällä ja pakolaiset liikkuvat suunnittele mattomasti maasta toiseen.

Seminaarissa oli varattu kommentoinnin lisäksi hieman aikaa myös yleisön kysymyksille sekä loppukeskusteluille. Osallistuminen keskusteluun oli vilkasta ja varmasti antoisaa myös puhujille. Yksi merkittävä kuulijaryhmä olivat karjalaisten pitäjäseurojen jäsenet. Heille seminaarin välittämä tutkimustieto oli erityisen mielenkiintoista. Kiitos Karjala-lehden toimittaja Kanerva Fräntin artikkelin seminaarin anti levisi laajalle.

Syksyllä on vuorossa asuttamisen teema-seminaari. Luovutettujen alueiden siirtoväki, yli 400 000 henkeä eli 11 % Suomen silloisesta väkiluvusta asutettiin sodan jälkeen pysyvästi muualle Suomeen. Yhteydet pakolaisten kotouttamiseen ja sopeuttamiseen voivat olla löydettävissä. FT Heli Kananen Jyväskylän yliopistosta käsittelee siirtoväen sopeuttamista esimerkkinään ortodoksiväestö. Asutustoiminta ruotsinkielisille alueille oli hankalaa, sillä kuntien kielenemmistö ei saanut muuttua asutustoimien myötä. Aihetta on viime vuosina tutkittu kahdessakin projektissa. Historioitsija FT Aapo Roselius Helsingin yliopistosta kertoo asuttamisesta ruotsinkielisille seuduille välirauhan aikana ja FT Pirkko Kanervo sodan jälkeisestä asuttamisesta ruotsinkielisille alueille, erityisesti Pohjanmaalle.

VTT Antero Leitzinger Maahanmuuttovirastosta esitelmöi ulkomaalaisten asuttamisesta Suomeen. Siirtoväen joukossa oli myös ulkomaalaisia, kuten inkeriläisiä ja itäkarjalaisia, mutta myös muita kuin suomenheimoisia kansallisuuksia. Vieraat tavat ja uskonto puhuttivat puolin ja toisin, kuten nykyäänkin. Toisaalta ehkä sopeutumista edesauttavat asiat voivat olla samoja: työ ja koulunkäynti, yhteiskunnan osaksi pääseminen. Tästä kaikesta saamme kuulla lisää marraskuussa.

Juha Tainio

Toimittaja, FK, verkostotutkija

Risto Pekkala

Toimittaja, Tietokirjailija

Ajankuvia ruotsinsuomalaisuudesta viiden sukupolven perspektiivillä

Avainsanat: ruotsinsuomalaiset, suomenkieliset radiolähetykset Ruotsissa, Ragnar Lassinanti, Sisuradio, suomenruotsalaiset, vähemmistökielet, metsäsuomalaiset, Norjan suomalaiset, Pohjoiskalotti.

Abstrakti

”Ajankuvia ruotsinsuomalaisuudesta viiden sukupolven perspektiivillä” on hanke, jonka tarkoituksena on kuvata ympäröivän yhteiskunnan suhtautumista ruotsinsuomalaisiin, suomenkieleen, pakolaisiin ja siirtolaisiin eri aikakausina. Vuonna 2015 alkanut hanke pohjautuu Ruotsissa vuodesta 1957 alkaen tehtyihin suomenkielisiin radio-ohjelmiin.

Työ on suurelta osin tutkivaa journalismia, historian nykypäivään liittävää kuvausta, johon liitetään haastatteluvälähdyksiä omista ja SR Sveriges Radion Haaparannan radiotoimituksen kellariin pelastetuista ja Juha Tainion haltuun luovutetuista magneettinauhoista, jotka digitalisoidaan ja luetteloidaan arkistointia varten. Nauhat ja materiaali säilytetään Siirtolaisuusinstituutin arkistossa. Äänitteiden digitaaliset kopiot tullaan toimittamaan tutkijoiden käytettäväksi myös muihin arkistoihin. Taltiointimisen lisäksi on käynnissä uusi tuotanto, jossa arkisto-ohjelmia elävöitetään tämän päivän radiokuunteluun sopiviksi.

Sveriges Radion suomenkielisen kanavan Sisuradion Haaparannan toimituksen kellariin jääneiden kelanauhojen ja Juha Tainion oman radiotoimittajauran aikana kerääntyneen ja kellarin yli kahdenkymmenen isohkon pahlavilaatikon materiaalin digitalisointi on vasta alkuvaiheessa. Rahoitusta sen tekemiseen ei toistaiseksi ole saatu, mutta sopimus nauhamateriaalin hankkeen mukaiseen käyttöön on

tehty SR Sisuradion kanssa ja sen luvalla ne saadaan siirtää Siirtolaisuusinstituutin arkistoon.

Hanke alullepanija Juha Tainio on lahjoittanut ko. materiaalin Siirtolaisuusinstituutille, lahjoitukseen kuuluu myös hänen Tampereen yliopistoon tekemänsä työgradu: (Radiotallenteita Pohjoiskalotin kieli- ja kulttuurioloista, Magneettinauhan digitointi ja toimittaminen sekä suomenkielisen digitaalisen äänitearkiston perustaminen Ruotsissa – esimerkkinä Ragnar Lassinantin 1950- ja 60-lukujen radio-ohjelmat), sekä siinä käytetyt laitteet, CD:t ja Streamer-nauhat.

Alkuperäinen, magneettinauhoista koostunut materiaali, oltiin jo varastotilojen rajallisuudesta johtuen aikeissa viedä kaatopaikalle. Ilman onnellista sattumaa nämä nauhat ja niihin kuuluvat Pohjoiskalotti-ohjelmat olisivat tuhoutuneet. Tainion aktiivisuuden ansiosta nauhojen digitalisointi saatiin tehdyksi jo 15 vuotta sitten. Kopiot koko materiaalista on nyt toimitettu Siirtolaisuusinstituutin arkistoon, mutta arkiston luettelointi on vielä kesken. Sen tekeminen olisi tähdellistä, jotta materiaali saataisiin tutkijoiden käyttöön mahdollisesti jo Suomi 100-juhluvuotta 2017 ajatellen.

Ensimmäinen vaihe: Ragnarin raatio

Nauha-aarteistoa on päästy jo käyttämään. Sen käyttöönottoa vauhditti vuonna 2015 ollut Ragnar Lassinantin syntymän 100-vuotisjuhla.

Lassinantilla oli ruotsinsuomalaisuuden historiassa merkittävä rooli. Hän vaikutti suomenkielen aseman parantamiseen Ruotsissa ja "Pohjoiskalotin kummisetänä". Hänen lusikkansa oli myös hyvin monessa Norden-yhteistyön sopassa. Lassinantti syntyi Ruotsin Pellossa, jossa valtakunnan rajan ylittävä yhteistyö kuului arkipäivään. Kiinnostuksen suomenkieleen ja kirjallisuuteen hän sai jo perintönä äidiltään, ja niinpä hänestä tulikin ahkera kirjoittaja sekä taidemesenaatti.

Ragnar Lassinantin työura alkoi metsäkämpillä ja päätyi maaherrana. Hän oli myös, poliisi, toimittaja, valtiopäivämies, vähemmistöpoliitikko, jolla oli myös läheiset suhteet Urho Kekkoseen ja pääsi siten vaikuttamaan Ruotsin ja Suomen väliseen politiikkaan.

Monien toimiensa lisäksi Ragnar Lassinantti oli myös Ruotsin suomenkielisen yleisradiotoiminnan pioneeri, joka aloitti suomenkielisten radio-ohjelmien toimittamisen 1957, kun hänet oli valittu valtiopäiville Tukholmaan ja lopetti niiden tekemisen 1966 aloitettuaan Norrbottenin maaherrana Luulajassa.

Lassinantin radio-ohjelmat olivat hänen syntymänsä 100-vuotisjuhlavuotena useiden luentojen pohjana. Aineistoa käytettiin muun muassa Dynaaminen ruotsinsuomalaisuus -seminaarissa Turun kirjamesuilla ja Tukholman Suomen instituutin syystapahtumassa sekä Pohjoiskalotilla Lassinantti 100-seminaareissa Rovaniemellä, Torniossa, Kiirunassa, Alattiossa sekä Haaparannalla. Haaparannan ruotsinsuomalaisen kansankorkeakoulun Svefin tiloissa avattiin myös Ruotsin radion suomenkielisiä ohjelmia esittelevä Ragnarin radionurkka. Kaikki talteen saadut Ragnar Lassinantin ohjelmat ovat siellä myös kuultavissa. Merkkivuoden tapahtumat ja seminaarit ovat tallennettu myös Ragnar Lassinantista ja juhlavuodesta kertovalle sivustolle (www.lassinantti.se).

Ragnar Lassinantin nauhat ovat aarre, jossa pohjoisen vähemmistökansojen kieltä, kulttuuria ja historiaa kuvataan 1960-luvulla tehdyissä haastatteluissa. Merkille pantavaa on, että äänitteissä muistellaan monesti myös 1800-luvun asioita. Ohjelmista selviää myös, kuinka käsite "Pohjoiskalotti" syntyi ja kuinka Suomen suuret ikäluokat vyöryivät Ruotsiin. Niistä käy myös ilmi, mitä ajatuksia toinen maailmansota jälkimaininkeineen herätti. Radio-ohjelmat kertovat haastattelujen avulla myös sen ajan "pakolaistuvasta" eli evakoista, sotalapsista, Neuvostoliiton inkeriläisistä ja karjalaisista pakolaisista. Ne valottavat myös Lapin sotaa Pohjoiskalotilla ja kuinka Norjassa koettiin saksalaisten vetäytyminen.

Ruotsin Radion ensimmäisissä suomenkielisissä radio-ohjelmissa seurattiin myös Suomen tapahtumia. Ragnar Lassinantti haastatteli muun muassa Marrasjärven erämaassa

majailevaa kirjailijakenraali H. M. Walleniusta ja hänen vaimoaan Annia sekä taiteilija Reidar Särestöniemeä, kirjailija Timo K. Mukkaa ja hiihtäjä Eero Mäntyrintaa. Äänitteistä löytyy myös Pekka Tiilikaisen toimittama YLE:n ohjelma Keskusteluseura 62:n kokouksesta Tukholmassa.

Ragnar Lassinantin radio-ohjelmat ja nauhojen pelastamistarina on luettavissa Siirtolaisuus - Migration -lehdestä 3/2015 (www.siirtolaisuusinstituutti.fi): "Ragnarin raatio pohjoiskalotilla ja muuta suomenkielistä radio-toimintaa Suomen rajojen ulkopuolella".

Toinen vaihe

Edessä on Haaparannan kellarin yli kahdenkymmenen muuttolaatikon sisällön digitointi ja lajittelu. Urakka tulee olemaan aikamoinen, sillä Tainiolle luovutettu materiaali sisältää arvaamattoman suuren määrän haastatteluja, radio-ohjelmia ja musiikkiaäänitteitä. Aineisto on talletettu miltei kaikilla niillä tallennustavoilla, joita kyseessä olevilla vuosikymmenillä on käytetty eli materiaalia on Cd-levyllä, DAT- ja C-kaseteilla sekä studiokeloilla.

Digitalisointi, lajittelu- ja analysointityö tehdään yhdessä Risto Pekkalan kanssa. Pekkalan on tehnyt sekä radio- että lehtityötä Ruotsissa. Myös hänen äänitteensä otetaan mukaan. Loppuliseen arkistokoosteeseen tulee kirjoitetun tekstin ja äänitevälähdysten lisäksi myös kuvia. Niitä saamme muun muassa toimittaja-tietokirjailija Risto Pekkalan ruotsinsuomalaisten keskuudessa kuvaamasta noin 15 000 kuvan arkistosta. Valokuvat ovat kertyneet Pekkalan toimiessa Ruotsissa toimittajana suomalaisissa ja ruotsinsuomalaisissa lehdistä parinkymmenen vuoden ajan. Pekkalan on myös arkistomateriaalia pohjoisten jokien uittotyömaista, jotka sivuavat myös maaherra Ragnar Lassinantin elämää. Näiden pohjalta teemme ajankuva-koosteen, joka perustuu meidän molempien ruotsinsuomalaisuuskokemuksiin sekä Juha Tainion ohjelmiin ja haastatteluihin 50 vuoden radiotoimittajauran ajalta.

Toisen vaiheen läpiviemiseen ei vielä ole rahoitusta.

Tavallista kansaa ja vaikuttajia

Koottu ja koottava aineisto pitää sisällään haastatteluja, joita on tehty riviruotsinsuomalaisten ja vähemmistövaikuttajien parissa. Olemme molemmat haastatelleet projektin käyttöön sekä nykyisiä ja nyt jo edesmenneitä ruotsinsuomalaisuuden vaikuttajia. Monet heistä ovat jääneet Suomessa lähes tuntemattomiksi, mutta joillakin on näyttävä osa työurasta myös Suomessa, kuten Kari Tarkiaisella, joka väitteli Uppsalassa tohtoriksi ja toimi pitkään

Ruotsin valtionarkistossa ja päätyi työuransa loppuksi Suomen valtionarkiston johtoon. Tarkiainen on kirjoittanut muun muassa Suomalaisen historian Ruotsissa. Hänen panoksensa ruotsinsuomalaisen kansallisen vähemmistön kehittymiseen on ollut merkittävä. Tarkiainen on luvannut avustaa tätä projektia asiantuntemuksellaan.

Ruotsinsuomalaisuuden historiaan vai-kuttaneiden haastatelluista kannattaa mainita myös Pertti Pitkänen, jota Pekkala haastatteli vielä viimeisen kerran aivan muutamaa viikkoa ennen Pitkäsen kuolemaa. Pertti Pitkänen toimi Ragnar Lassinantin valtiopäivämiesaikoina aktiivisesti Tukholman Suomiseurassa ja muisti kuinka Suomitalo hankittiin. Suomitalo oli kuuluisa, ruotsinsuomalaisen suosima, Helsingin Hanasaareen verrattava talo Tukholmassa. Rakennuksessa toimii nyt Suomen instituutti. Pitkänen oli yksi niistä toimittajista, joiden voimin Ruotsin Radio aloitti 1960-luvulla kesäiset Turistiuutiset suomeksi. Kun niiden pohjalta syntynyt uutispalvelu jäi pysyväksi ja vuonna 1969 perustettiin FPR suomenkielinen ohjelmatoimitus, tuli hänestä toimituksen ensimmäinen toimittaja ja myöhemmin myös Ruotsin TV:n aloittamien suomenkielisten ohjelmien toimittaja.

Akateemikko Pertti Virtaranta ei sovi unohtaa, kun puhutaan ruotsinsuomalaisen ja metsäsuomalaisen historiasta. Virtaranta tuli sodan jälkeen Lundin yliopiston suomenkielisen lehtoriksi ja jatkoi sieltä käsin karjalankielen sanakirjan tekemistä Ruotsiin paenneiden karjalaisten luona Hälleforsin Rishöjdenin kylässä, jonne jatkosodan aikana Venäjän Karjalassa suomalaisten kanssa yhteistyötä tehneet olivat paenneet. Virtaranta teki myös kahdeksan matkaa Ruotsin suomalaismetsiin ja haastatteli siellä viimeisiä suomea puhuvia kaskiviljelijöiden ja raivaajien jälkeläisiä. Näistä muistoista Juha Tainio teki hänen kanssaan useita radio-ohjelmia sekä TV-dokumentin "Muttikansaa – Muttifolket", jossa Virtaranta toimi sekä haastattelijana että kertojana. Ohjelmaa varten nauhoitettu materiaali on kokonaisuudessaan tallessa. Siihen sisältyy muun muassa haastattelu Norjan "suomalaismetsien tasavallan presidentin", kirjailija Åsta Holtin kanssa, jonka osuus ei mahtunut tähän dokumenttiin. Myös osa Monica Olssonin esittämiä metsäsuomalaislauluja jäi tässä yhteydessä käyttämättä.

Keski-Skandinavian suomalaismetsiä samoili myös emeritusprofessori Timo Leisiö. Hänkin on luvannut osallistua projektiin asiantuntemuksellaan. Leisiön matkat Ruotsin suomalaismetsiin alkoivat 30 vuotta sitten, sieltä keräämillään matkakuomissa hän kartutti Tampereen yliopiston kansamusiikkiarkistoa lukuisilla äänitteillä. Näille matkoille antoi uutta tieteellistä pohjaa kaskiviljelyn tutkija Per

Martin Tvengsberg, Norjan metsäsuomalainen arkkitehti ja "fylkeskonservator", lääninmuseon tutkija. Tvengsbergin suvun talo liittyy ruotsinsuomalaisuuteen sitenkin, että Karl Axel Gottlund asui siellä vuonna 1823. Siksi Per Martin osasikin runsaasti Gottlundin liittyviä tarinoita. Tvengsberg loi pohjaa metsäsuomalaisuuden tieteelliselle tutkimukselle, kun hän kokosi monitieteelliseen seminaarin Torsbyn Mattilaan. Seminaarin tuloksena suomalaismetsien kulttuuri ja asuttaminen pääsi yliopistojen oppiaineeksi, sen seurauksena syntyi tieteellistä tutkimusta ja väitöskirjoja. Näillä matkoilla mukana oli Juha Tainio, joka radiotoimittajan ominaisuudessa dokumentoi metsäsuomalaisuuden uutta tulemistä. Nämäkin äänitteet ovat digitalisointia odottavan nauhamateriaalin joukossa.

Edellä kerrottujen henkilöiden elämäntarinat ovat osa suomalaista siirtolaisuutta maailmalla. Projektimme tarkoituksena on tehdä muutamia niistä tunnetuksi Suomessa. Sodanjälkeisten siirtolaisten tarinoita voi nyt kertoa jo neljässä, viidessä sukupolvessa. Keski-ruotsin, Pohjoisruotsin ja Tornilaakson sekä Norjan suomalaismetsien ja Ruijan tarinat ovat jo paljon pidempiä, jopa kymmenen sukupolven mittaisia.

Projektin tilanne ja Suomi 2017-juhlavuoden tähtäviä visioita

Ajankuvia -projektin työryhmään on nyt liittynyt myös järjestöneuvos Kauppi Virkkala. Virkkala toteutti toimiessaan Kaustisen kansamusiikkijuhlien pääsihteerinä festivaalien Siirtolaisuus ja metsäsuomalaisuus -teemat. Lisäksi hän oli tukemassa Falunin kansanmusiikkifestivaalin ja Hälleforsin ruotsinsuomalaisen tanssi- ja kansanmusiikkijuhlan kehittämistä Kaustisen mallin mukaan. Virkkala auttoi ensitöikseen työryhmää hankkimaan Keskipohjanmaan kulttuurirahastolta apurahan, jonka turvin teemme projektia tunnetuksi historiaseminaarissa Kannuksen kaupunki 30 vuotta – Pohjanmaan radan merkitys Kannukselle. Seminaari "lähtemisestä ja tulemisesta" tehdään yhteistyössä Siirtolaisuusinstituutin, Pohjanmaan Aluekeskuksen ja suomenruotsalaisen Kruunupyyn osaston kanssa. Tapahuttaman aikana on tarkoitus keskustella, kuinka "unohdettu kansa" eli ruotsinsuomalaiset saadaan mukaan Suomi 100-juhlavuoden tapahtumiin ja ohjelmiin.

Ruotsinsuomalainen, suomenruotsalainen, Suomen ruotsinsuomalainen

Ruotsinsuomalainen ja suomenruotsalainen menevät usein käsitteinä sekaisin. Riikinruot-

salaiselle eron näkeminen ei olekaan helppoa, sillä molemmat ryhmät ovat muuttaneet Suomesta, ja se kuuluu ensimmäisen sukupolven tavasta puhua ruotsia.

Yhteinen nimittäjä tuleville jatkoprojekteillemmi voisi olla "suomalaiset, jotka puhuvat ruotsia, finnar som pratar svenska" tai kuten Siirtolaisuusinstituutin suomenruotsalaisen osaston johtaja Magnus Erlund huomautti, että myös "finländare i Sverige" voisi sopia koska "suomenmaalainen" termi tuli käyttöön vasta 100 vuotta sitten eli vuonna 1910 Suomen itsenäistymisprojektin käynnistyttyä.

Juha Tainion omissa äänitteissä on myös suomenruotsalaisten haastatteluja, sillä Ruotsissa ja ruotsinsuomalaisessa yhteisössä oli suomenkielen palveluja kehittämässä myös monia suomenruotsalaisia vaikuttajia. Esimerkiksi Ruotsin Radion Sveriges Radio AB:n toimitusjohtajana oli 1970-luvulla Otto Nordenskiöld, silloin kun Tainio palkattiin radioon. Niihin aikoihin Eskilstunassa ja Uppsalassa siirtolaisopetuksen opintorehtorina toimi Gunnilla Wrede, joka sai aikaan suomenkielillä tapahtuvan kouluopetuksen.

Suomessa asuu myös ruotsinsuomalaisia paluumuuttajia, jotka ovat kaksikielisiä, mutta eivät ole identifioituneet suomenruotsalaisiksi, eivätkä näy tilastoissa sekä riikinruotsalaisia Suomeen muuttajia, jotka ovat ruotsinkielisten tilastoissa.

Vastausta vaille jäävät myös kysymykset: Kuinka suuri on Ruotsin kansalaisuuden saaneiden paluumuuttajien määrä ja kuinka moni suomalainen on "ruotsinpilaama" eli on ollut osan elämästään Ruotsissa ja kokee sen kotimaakseen, kuten Kai Latvalehto kertoi "Ingen riktig finne – laulu koti-ikävästä"-dokumenttelokuvassaan? Näitä voisi SCB Ruotsin tilastokeskus selvittää. Siirtolaisuusinstituutin van-

hempi tutkija Krister Björklundilla on valmis idea, kuinka tällainen tutkimus tehdään. Sen hankkiminen Siirtolaisuusinstituutin aloitteesta loisi hyvän yhteisen pohjan sekä Kruunupyyn suomenruotsalaisten Ruotsiin muuttotutkimukseen että meidän tähän ajankuvia ruotsinsuomalaisuudesta kokoavaan projektiimme.

Lähteitä

- Korkiasaari, Jouni & Tarkiainen, Kari (2000): Suomalaiset Ruotsissa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 3. Siirtolaisuusinstituutti, Turku.
- Leisiö, Timo/Tainio, Juha: Säckipillistä Suomen lahden rantamilla, Arkki nro 13, Tampereen yliopiston kansanperinteen laitos.
- Leisiö, Timo: Mutti ja pepu Skandinavian metsäsuomalaisen ruuan taustaa Suomessa ja Karjalassa (www.elore.fi/arkisto/2_12/leisio.pdf).
- Muttikansaa – Muttifolket, SVT dokumentti Pertti Virtaranta/Juha Tainio. Katso: (www.lassinantti.se) Lassinantin 100-vuotisjuhlasivusto.
- Pekkala, Risto: Täysillä – Ruotsinsuomalaisten keskusliiton 50-vuotishistoriikki.
- Pekkala, Risto: Puut juuriltaan – kulttuuria Länsi-Götanmaalla.
- Tarkiainen, Kari: Finnarnas historia i Sverige 1-2, Nordiska museét och Finska historiska samsfundet del I 1990 and del II 1993.
- Tarkiainen, Kari (2000): Ruotsinsuomalaisen historian historia: Julkaisussa Jussi Kuusamäki & Kauko Rumpunen (toim.), Snellmanin ja Mannerheimin välissä. Kirjoituksia sodasta, rauhasta ja isänmaan historiasta. Suomen Historiallinen Seura. Helsinki. s. 225–238.
- Tvengsberg, Per Martin: Svedjebruk, Norsk Skogsfinsk Museum, Grue Finskog 2010.

Jaana Anglé

Projektitutkija, KT
Siirtolaisuusinstituutti

Markku Mattila

Aluepäällikkö, dosentti, FT
Siirtolaisuusinstituutti

Suvaitsevaisuuskasvatus koulutusjärjestelmässä – Onko siinä paradoksi?

Asiasanat: koulutusjärjestelmä, lapset, nuoret, vieraskieliset, suvaitsevaisuuskasvatus.

Johdanto

Tässä artikkelissa tarkastellaan suvaitsevaisuuskasvatusta Suomen koulutusjärjestelmässä. Suvaitsevaisuuskasvatus on lakisääteistä ja läpäisee koko järjestelmän. Jo esiopetuksessa tavoitteena on ”kehittää valmiuksia kohdata vakaumuksellisia kysymyksiä, jotka liittyvät ihmissuhteisiin, kulttuuri-identiteettiin, ihmisen ja luonnon suhteeseen ja yhteisöön.” Perusopetuksen lainmukainen tehtävä puolestaan on kasvattaa oppilaita ”vastuullisuuteen ja yhteistyöhön sekä toimintaan, joka pyrkii ihmisryhmien, kansojen ja kulttuurien väliseen suvaitsevaisuuteen ja luottamukseen”.

Tarkastelun pohjana on *Vieraskieliset lapset eteläisellä Pohjanmaalla* -tutkimushankkeessa kerätty materiaali. Hankkeessa kiinnostuksen kohde oli 3-18-vuotiaiden vieraskielisten lasten ja nuorten sosiaalistuminen paikallisyhteisöön ja suomalaiseen yhteiskuntaan. Lapsia ja nuoria tutkittiin koko elämän kirjon alueella: kotona, koulutusjärjestelmässä, harrastuksissa ja vapaa-ajan toiminnoissa. Aineisto kerättiin kyselylomakkeella, haastatteluin ja havainnoinnin.

Tutkimusalue oli Vaasan ja Seinäjoen kaupungit sekä Seinäjokea ympäröivä maakunta. Vaasassa vieraskielisten lasten ja nuorten maahanantulon syy on usein vanhempien pakolaisuus. Sen sijaan Seinäjoella ja maakunnassa se useasti on vanhempien työ, opiskelu tai parisuhde. Paikallisyhteisön asennoituminen

näihin lapsiin ja nuoriin vaihtelee useasti juuri maahanantulosityn mukaan. Pakolaisia tai selkeästi kantavaestön ulkonäöstä eroavia lapsia ja nuoria kohdeltiin usein eri tavalla kuin valta-
väestön kanssa samankaltaisilta näyttäviä.

Suvaitsevaisuuskasvatus käytännössä

Haastatellut opettajat ja muu ammattihenkilöstö kokivat, että suvaitsevaisuuskasvatus on tärkeällä sijalla läsnä heidän jokapäiväisessä työssään. Suvaitsevaisuuskasvatuksen käytännön toteutumista seurattiin projektin aikana havainnoiden. Havainnointien aikana huomattiin, että suvaitsevaisuus ja toisen kunnioitus oli keskeinen kasvatuksellinen peruslähtökohta ammattihenkilöstön työssä.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa suvaitsevaisuuskasvatus tapahtui kasvatuksellisten tuokioiden, opetuksen sekä pelien ja leikkien yhteydessä. Kasvatukselliset tuokit olivat pääsääntöisesti aarnuisin. Aarnupiireissä opettaja esimerkiksi puhui erilaisuudesta, eri maista, eri ruokakulttuureista. Samassa yhteydessä opettaja usein pyysi jonkun lapsista sanomaan jotain omalla kielellään tai kertomaan mitä ruokia hänen vanhempiansa kotimaassa yleensä syödään.

Opetuksen yhteydessä suvaitsevaisuuskasvatus tapahtui huomaamattomasti tehtäviin liittyen. Kirjaimia opeteltaessa opettaja saattoi esimerkiksi kysyä lapsilta, millä kirjaimella alkaa maa, jossa olet syntynyt. Tällä tavoin toi-

mittiin hyvin useasti ja rutiininomaisesti. Pelien ja leikkien yhteydessä saatettiin kiinnittää huomiota lapsen fyysiseen habitukseen. Opettaja saattoi esimerkiksi kommentoida lapsen rastahtuksia ja kertoa niiden olevan mielestään kauniit.

Opettajat kertoivat käyttävänsä monenlaista pedagogista materiaalia suvaitsevaisuuskasvatuksessa. Esimerkkeinä mainittiin kirjat, pelit, leikit ja laulut. Niiden avulla lapset pystyvät eläytymään erilaisiin tilanteisiin ja oppivat ymmärtämään, että maailmassa on esimerkiksi eri värisiä ja eri kielisiä ihmisiä.

Suvaitsevaisuuskasvatuksen paradoksi

Lasten vanhempien ja nuorten itsensä mukaan suvaitsevaisuuskasvatus ei kuitenkaan aina ollut onnistunut tarkoitetulla tavalla. Tällä viitattiin siihen, että joskus hyvään tähtäävät lausahdukset lapsen tai nuoren alkuperästä, kielestä tai ulkonäöstä voivat itse asiassa luoda erilaisuutta, eivätkä suinkaan pura sitä. Samalla ne saavat lausahduksen kohteen tuntemaan itsensä ryhmän ulkopuoliseksi. *”Antaisivat mun vaan olla rauhassa”*, totesi eräs haastateltu. Hän muisti vielä vuosienkin päästä, kuinka nöyryyttävää ja erilaisuutta luovaa opettajien toiminta oli hänen tuntemusten mukaan ollut.

Aineiston pohjalta tehtiin havainto siitä, että kasvattajat huomaamattaan loivat erilaisuutta oppilaiden välille. Pienimmät lapset harvoin huomaavat tovereissaan erilaisuutta. Esimerkiksi aikuisten hyvää tarkoittavat kehoitukset sanoa jotain lapsen omalla äidinkielellä kiinnittävät muiden huomion lapsen erilaisuuteen. Näin lapset alkavat kiinnittää enemmän huomiota tähän toveriinsa. Seuraavaksi lapset jo kysyvätkin, *”miksi sinä et syö sianlihaa”*. Tästä alkaa kierre, joka on täysin kasvattajan luoma, mutta hän ei itse tätä käsitä. Toiminta siis jatkuu ja suvaitsevaisuuskasvatuksen opit alkavat kääntyä itseään vastaan. Erilaisuuden hyväksynnän sijasta aletaan etsiä lisää erilaisuutta. Lopulta ollaankin vain luotu eroja, ei yhtäläisyyksiä.

Kyse on tahattomasta toiminnasta. Toimija ei itse ymmärrä toimintansa todellista seurausta. Hän luulee saavansa aikaan muuta, kuin todellinen aikaansaannos on. Hyvä tarkoitus kääntyy itseään vastaan, eikä kasvattaja ymmärrä, miksi ”oppi” ei mene perille. Kutsumme tätä suvaitsevaisuuskasvatuksen paradoksiksi.

Osa vanhemmista oli vahvasti sitä mieltä, että tämä paradoksi kumpuaa siitä, että Suomessa ollaan vasta astumassa monikulttuuriseen yhteiskuntaan. Suomessa maahanmuuttajien määrä alkoi kasvaa 1990-luvulla, joten ilmiö on suhteellisen uusi. Vasta viime vuosien aikana kasvatushenkilöstön koulutus on todella alkanut kiinnittää huomiota monikulttuuri-

sesta todellisuudesta kumpuavaan tarpeeseen. Erään haastatellun arvion mukaan:

”Luulen, että tässä vaikuttaa koulun kulttuuri [esikoulussa ja lastentarhassa], että miten asiat tehdään. Ja pitäisi tehdä jotain – että miksi Britanniassa lapset eivät tunne olevansa erilaisia. Mutta ehkä tässä asiassa vaikuttaa se juttu, että Suomessa ei vielä olla niin kansainvälisiä kuin Britanniassa tai Kanadassa. Erilaisuus ei ole vielä niin joka päivästä Suomessa.”

Tämän paradoksin haltuunotto tarvitsee teoreettista viitekehystä. Suomessa Anna Rastas on käsitellyt tätä aihetta, mutta vakiintunutta termiä sille ei ilmeisesti vielä ole. Kansainvälisestä tutkimuksesta ei ole löytynyt suomalaiseseen toimintakenttään yhteensopivaa kehystä. Ehkäpä tässä on jotain, mitä emme ole vielä huomanneet. Aihe vaatinee lisätutkimusta.

Lopuksi

Tutkimusaineiston valossa suomalainen koulutusjärjestelmän käytännöt näyttävät olevan puutteellisia silloin, kun kyseessä on monikulttuurinen ympäristö. Ammattihenkilöstön kulttuurisen kompetenssin lisääminen on tärkeää. Opettajat ja muu henkilöstö kertoivat haastatteluissa, että olisivat tarvinneet lisäkoulutusta kaikissa monikulttuurisuuteen liittyvissä asioissa. Koettu tarve ulottui käytännön opetustilanteista aina vanhempien kohtaamiseen liittyviin seikkoihin. Koulutuksen tarve korostui kunnissa, joissa vielä oli suhteellisen vähän taustoiltaan erilaisia lapsia ja nuoria. Koulu ei tietenkään yksin pysty vastaamaan suvaitsevaisuuskasvatuksen haasteeseen – mukaan tarvitaan kodit. Asenteet muuttuvat hitaasti.

Lähteet

Aineisto

Haastatteluaineisto, 2015.
Havainnointiaineisto: Havainnointipäiväkirjat I ja II, 2015.
Kyselylomakeaineisto, 2015.

Kirjallisuus

Anglé, Jaana (2014): *Maahanmuuttajan puoli-sona Suomessa: Narratiivinen tutkimus keskeisistä monikulttuurisista avioliitoista*. Acta Universitatis Lapponiensis, 272. Rovaniemi. Lapin yliopisto.
Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010. Määräykset ja ohjeet 2010:27. Helsinki. Opetushallitus.
Häkkinen, Anne & Mattila, Markku (2011). *Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajat*. Pohjanmaan aluekeskuksen tutkimuksia, n:o 4.

- Seinäjäki: Siirtolaisuusinstituutti, Pohjanmaan aluekeskus.
- Jaakkola, Magdalena (2009): *Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta: Asennemuutokset 1987–2007*. Tutkimuksia / Helsingin kaupungin tietokeskus, 2009:1. [Helsinki]. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003: Nuorille tarkoitettun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet. Helsinki. Opetushallitus.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki: Opetushallitus.
- Perho, Sini (2010). *Rasistisuus nuorten yhteisöissä: Tutkimus vuosittuhanteen vaihteen Joensuusta*. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisu 103. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Rastas, Anna (2007): *Rasismi lasten ja nuorten arjessa: Transnationaaliset juuret ja monikulttuuristuva Suomi*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja; 78. [Tampere] : Tampere University Press.
- Soilamo, Outi (2008): *Opettajan monikulttuurinen työ*. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C, Scripta lingua Fennica edita, osa 267. Turku: University of Turku.
- Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitettun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (1435/2001).

FinnForum XI: Transnational Finnish Mobilities

28 September – 1 October 2016, Turku, Finland

Address: Åbo Akademi, Arken, Tehtaankatu 2

International migrations have created new types of connections between sending, receiving and third countries and have created many transnational practices and linkages. The mobility of individuals and groups, and their associated cultural practices and institutions have been and still are widely debated in migration scholarship. Questions relating to migrant integration in a new social context are again acute due to the growth of international mobility.

Finns in Finland and elsewhere have had their own share of these phenomena in the remote past, as well as in the present day. The largest waves of emigration from Finland were to North America at the turn of the 20th century and to Sweden during the 1960s and 1970s. Since then, Finns have increasingly moved to new destinations in Europe and worldwide. The backgrounds and experiences of Finnish migrants have been diverse.

Conference Price:

Regular: 150 euros until 30th June, then 200 euros

Student: 80 euros until 30th June, then 120 euros

For conference information and the program, please contact:

Mr. Jari Nikkola, jarinik@utu.fi

WWW: www.migrationinstitute.fi/en/finnforum2016

The conference is organised by the Institute of Migration,
University of Turku and Åbo Akademi University

Tellervo Lahti

Toiminnanjohtaja, FM, Tietokirjailija
Suomen Siirtolaisuusmuseum

Kuulumisia Suomen Siirtolaisuusmuseosta

Vuosi 2016 alkoi Siirtolaisuusmuseolla juhllallisissa merkeissä. Tammikuussa vietettiin amerikansiirtolaisen ja moninkertaisen olympiavoittajan Peräseinäjoen Suden Ville Ritolan syntymän 120-vuotisjuhlaa. Siirtolaisuusmuseon tuottama Ville Ritolan elämästä kertova pienoisenäytelmä sai ensiesityksensä juhlassa, joka pidettiin Ville Ritola -hallissa. Peräseinäjoki on kunnioittanut oman poikansa muistoa nimeämällä myös koulun ja kadun

kantamaan hänen nimeään. Kylässä on myös Ville Ritolan patsas.

Näytelmän käsikirjoituksen teki Ossi Viita, joka on laatinut myös Ville Ritolan elämäkerän. Ohjauksesta ja dramatisoinnista vastasi Airi Lepistö, Villen sukulainen. Näyttelijät ja muusikot olivat paikallisia harrastajia.

Maailman Raitin elävöittämiseen liittyvässä Leader-hankkeessa valmistettua Rastas-Tiinan Amerikan reisu -näytelmää esitettiin yleisölle Maailman Raitin lavalla toukokuussa. Näytelmä kertoo historiallisen henkilön Justiina Rastasmaen menestyksekkäästä Amerikan käynnistä. Tarmokas Tiina toteutti unelmansa kovalla työllä ja palasi perheensä luo Peräseinäjoelle taskut täynnä taaloja. Näytelmän käsikirjoituksen on laatinut Hannele Salenius, ohjauksesta ja dramatisoinnista vastaa Birgitta Javanainen. Näytelmä on toteutettu paikallisin harrastajinäyttelijä- ja muusikkovoimin.

Kesän päätapahtumaa, kansainvälistä Siirtolaisjuhlaa, vietetään maanantaina 11.7. Peräseinäjoen hautausmaalla paljastetaan klo 13 alkavassa tilaisuudessa Ulkosuomalaisten Muistolehdon muistomerkki, jonka on suunnitellut ja lahjoittanut Olavi Koivukangas. Siirtolaisjuhla jatkuu Maailman Raitilla klo 14.

Ohjelmassa on muistomerkkiin liittyviä puheenvuoroja sekä mm. ulkosuomalaisten tervehdyksiä eri puolilta maailmaa. Tapahtuma on kaikille avoin.

Lännen Päivä ja Markkinat järjestetään sunnuntaina 21. elokuuta klo 13–17 Maailman Raitilla. Ohjelmassa on mm. Floridan Esan eli Esa Hakalan ja hänen ystäviensä puheenvuoroja. Lännen meininkiä esittävät mm. kantrianssijat ja hanurinsoittajat. Paikalle kokoontuvat jälleen myös Amerikan dollarihymyt. Markkinoiden myyntipöydille on tulossa tuotteita kirjoista kakkuihin. Lännen Päivä on kaikille avoin ja vapaamuotoinen tapahtuma.

Maailman Raitin kesän yhteislauluillat aloitetaan maanantaina 27.6. klo 19. Esiiytyjinä ja laulattajina ovat paikallisen Sinitaivas-kuoron jäsenet. Yhteislauluillat jatkuvat heinäkuun keskiviikkoisin klo 18–20 peräseinäjokelaisten hanurinsoittajien vetäminä.

Maailman Raitti sijaitsee Kalajärven Matkailukeskuksen yhteydessä osoitteessa Länsirantantie 2.

Maailman Raitilla esitellään Amerikan, Australian ja Siperian siirtolaisuutta. Hakalan talossa toimii myös Matkailuinfo. Maailman Raitti on avoinna ma-pe klo 10–18, heinäkuun keskiviikkoisin klo 12–20 sekä la-su klo 12–16, muuna aikana voi vierailla sopimuksen mukaan. Peräseinäjoki-viikon perjantaina 1.7. Maailman Raitti tarjoaa kävijöille avoimet ovet klo 10–18. Maksuttomat n. tunnin kestävät opastuskierrokset pidetään klo 15 ja klo 17.

Tervetuloa kylään!

Inkerinsuomalaista kuvataidetta Siirtolaisuusinstituutille

Siirtolaisuusinstituutti on vastaanottanut merkittävän kuvataidelahjoituksen. Kuvataiteilija Nikolai Pakin (s. 1930) inkerinsuomalaista historiaa käsittelevän teossarjan 15 öljyvärimaalausta luovutettiin virallisesti Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan tiloissa järjestetyssä Inkeri-symposiumissa Helsingissä 2.6.2016.

Naivistista tyyliä edustavan Pakin töitä on ollut esillä lukuisissa taidenäyttelyissä Suomessa, Venäjällä ja Virossa 1970-luvulta lähtien. Nikolai Pakki muutti Suomeen inkeriläisenä paluumuuttajana v. 1994.

Eläköitymisiä Siirtolaisuusinstituutista

Siirtolaisuusinstituutin kaksi pitkäaikaista työntekijää, Elisabeth Uschanov ja Krister Björklund siirtyvät kesän alkaessa viettämään hyvin ansaittuja eläkepäiviä.

Sukututkija *Elisabeth Uschanov* on ollut Siirtolaisuusinstituutin palveluksessa vuodesta 1990, jolloin hän tuli siirtolaisrekisteriin tallentajaksi. Myöhemmin tehtävä vaihtui siirtolaisrekisterivirkailijaksi ja vuonna 2005 sukututkijaksi.

Elisabeth on Suomen merkittävin suomalaisten siirtolaisten jäljittämisen asiantuntija. Vuosien mittaan tuhannet kotimaiset ja ulkosuomalaiset sukututkijat ovat hänen avullaan löytäneet tietoja ulkomailla muuttaneista sukulaisistaan ja heidän jälkeläisistään, myös elossa olevista.

Elisabeth on ollut siirtolaisrekisterin keskeinen esittelijä ja erittäin pidetty esitelmäjä vuosittaisilla kirjamesseilla, sukututkimuspäivillä ja monissa muissa tapahtumissa. Instituuttiinkin häntä on tultu kuuntelemaan bussilasteittain. Rekisteripalvelujen ja esitelmöinnin ohella Elisabeth on osallistunut useiden julkaisujen kirjoitustyöhön. Niistä mainittakoon erittäin suosittu "Löydä juuresi" ja "How to Trace Your Roots in Finland" sekä "Titanicin suomalaiset". Myös monien instituutin näyttelyiden tuottamisessa hänen osaamisensa on ollut hyvin merkittävää.

Rakkaan päivätyön loppuminen tuskin jättää eläkepäivillä Elisabethiakaan rauhaan, vaan muuttuu eläkeläisen "firabelityöksi" ja harrastukseksi.

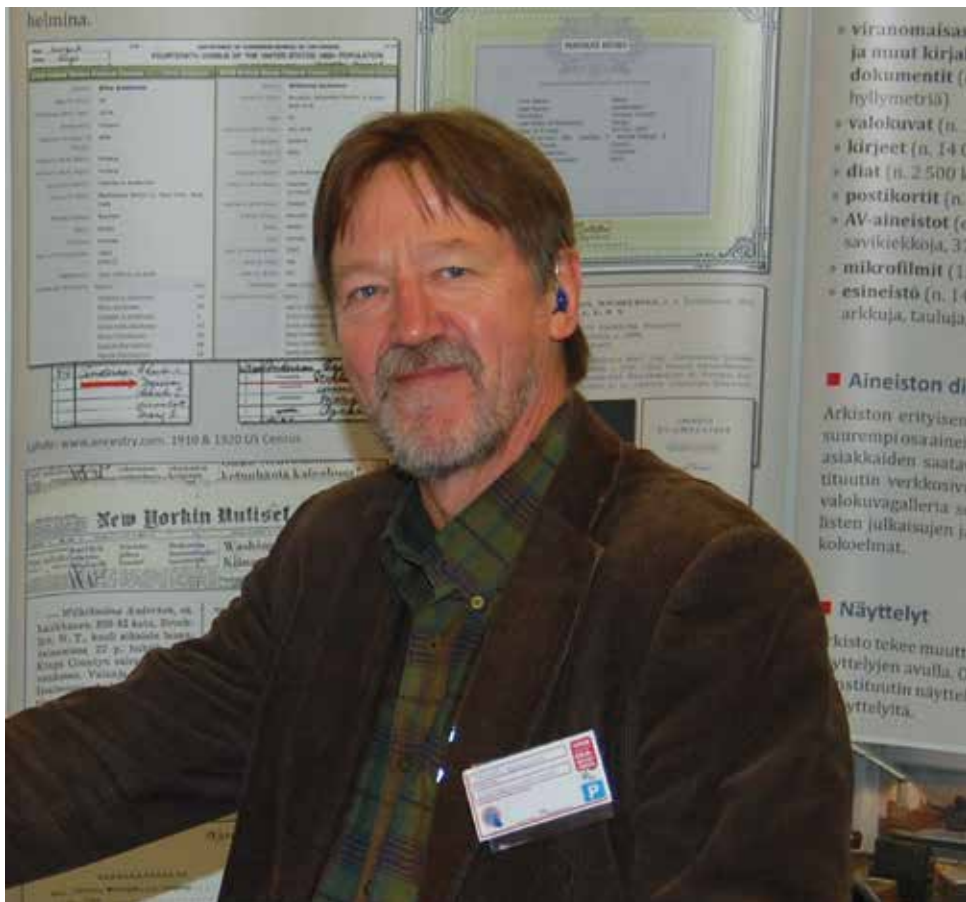

Krister Björklundin työ instituutissa alkoi tutkussuhteena vuonna 1992. Suurimman osan työvuosista hän toimi kuitenkin tutkijana, viimeksi vanhemman tutkijan nimikkeellä. Välillä hän oli virkavapaalla mm. Sveitsissä, Tanskassa ja Japanissa tehden silloinkin muuttoliikkeisiin liittyvää tutkimusta. Suosikkikohteita ovat olleet mm. sveitsin-, ruotsin ja amerikkansuomalaiset sekä viime vuosina Suomeen tulleet ulkomaalaistaustaiset maahanmuuttajat ja pakolaiset.

Monitoimiosajana Krister on osallistunut moneen muuhunkin instituutin toimintaan, mm. kirjojen toimittamiseen, tapahtumien järjestämiseen ja seminaarien vetämiseen. Seitsemän kielen taitajana hän on ollut korvaamaton apu mm. instituutin julkaisujen kääntäjänä ja tulkkina. Kielitaidon ja ulkomailla kertyneen kokemuksen vuoksi hänen on ollut myös aina helppo lähteä esitelmöimään ja edustamaan instituuttia ulkosuomalaisista tapahtumiin ja kansainvälisiin seminaareihin.

Viimeisenä työnään Krister keskittyi kirjoittamaan suomenruotsalaisen siirtolaisuuden historiaa, jonka viimeistelyä hän jatkaa vielä eläkepäivillään. Mutta tuskinpa hän sen jälkeenkään kokonaan jättää rakkaita tutkimusaiheitaan.

Siirtolaisuusinstituutin henkilökunta toivottaa molemmille mitä parhaita jatkoa elämän uusiin seikkailuihin!

Erinomainen tutkimus haastaa Suomen kotouttamispolitiikan

Tarja Nieminen – Hanna Sutela – Ulla Hannula: *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*. Helsinki 2015. 221 s. ISBN 978-952-244-544-5.

Maahanmuutto Suomeen on lisääntynyt rapsakasti. Viime vuoden puolella tulleiden turvapaidankahkijoiden kuulemiset on tätä kirjoittaessa aloitettu. Seuraavassa vaiheessa pyörähtävät käyntiin kotouttamistoimet ja niihin liittyvät perheidenyhdistämisprosessit. Muutama vuosi sitten maamme viranomaiset ja tutkijat totesivat, että tulijoiden terveydestä, hyvinvoinnista ja yleensäkin elämäntilanteesta tiedetään yllättävän vähän. Työn ja hyvinvoinnin laitoksella havahduttiin asiaan vuosikymmenen alussa julkaisemalla vuonna 2012 massiivinen, yli 300-sivuinen raportti tulijoiden elämäntilanteesta. Kirjan esipuheessa todettiin: "Tasa-arvoon tähtäävän yhteiskuntapolitiikan onnistumiseksi on tärkeää tunnistaa väestöryhmät, joiden terveys ja hyvinvointi ovat keskimääräistä heikkommat ja selvittää, millä keinoilla tilannetta voidaan korjata. Työkykyiset maahanmuuttajat ovat ikärakenteeltaan vanhenevassa suomalaisessa yhteiskunnassa myös taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden tae".

Julkaisussa keskityttiin kolmen maahanmuuttajaryhmän eli venäläisten, somalialaisen ja kurditaustaisten elämäntilanteiden tutkimiseen. Koska tulijoista tietoa tutkimushetkellä oli vähän, tuolloiseen eepokseen kerättiin laajalti tietoa, joka taas tuotti melkoisen tulospuuron – tärkeätkin tulokset hukkuivat "sinne jonnekin". Mutta alku oli hyvä, ja siitä oli hyvä edetä maahanmuuttotutkimuksen saralla.

Hyvää kannattaa odottaa: marraskuussa 2015 ilmestyi usean yhteistyönä koonnosraportti "Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014" (lyhenne UTH-tutkimus). Tilastokeskuksen (TK) koordinoimassa hankkeessa olivat mukana TK:n ohella Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos. Edelliseen raporttiin verrattuna sivumäärä on lähes puoliintunut ja tutkimustehtävä selkeästi edellistä rajatumpi.

Tilastokeskuksen mukanaolo yleensä takaa aineistojen kattavuuden ja toimivuuden, niin tässäkin tapauksessa. Tutkimusta varten TK:n Suomen väestöä koskevasta tietokannasta poimittiin 5 449 henkilön satunnaisotos 15–64-vuotiaasta ulkomaalaistaustaisesta väestöstä eli henkilöistä, joiden molemmat vanhemmat olivat syntyneet muualla kuin Suomessa. Haastatteluun osallistui 66 % otokseen kuuluneista eli yli 3 200 henkeä. Tulosta voidaan pitää hämmästyttävän hyvänä. Toisaalta otoksen suuruus ja vastaajien hyvä tavoitettavuus luovat edellytykset luotettavalle analyysille. Jos edellisen eli 2012 valmistuneen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen keskeinen puute oli tarkastelun rajautuminen vain kolmeen maahanmuuttajaryhmään, tässä uudessa tutkimuksessa tätä heikkoutta ei ole. Samoin terveys- ja hyvinvointitutkimuksessa tiedot olivat pääasiassa rekisteritietoja, tässä taas haastatteluilla hankittuja. Tulosten luotettavuutta nostaa suuren vastausprosentin ohella myös se, että haastattelujen toteutuksessa ei ole – onneksi – pihistelyä: käytössä on ollut TK:n rutinoitu haastatteluorganisaatio täydennettynä yhdeksällä tulkilla. Annan papukaijamerkin Tilastokeskukselle ja aineiston keruusta vastanneille tahoille.

UTH-tutkimus koostuu itsenäisistä artikkeleista, eli kyseessä on siis koonnosraportti. Toetus on onnistunut: kukin tutkimusryhmä on saanut napakan ja rajatun tutkimustehtävänsä. Kysymyksenasettelut ovat selkeitä ja tulokset konkreettisia. Jos edellisessä raportissa vielä

joidenkin asioiden kanssa hieman "kiemurreltiin" (esim. hiv/aids-kysymys), nyt tutkijat käyvät suoraan asiaan. On sitten lukijasta kiinni, nappaako hän kopin tuloksista – tärkeitä ja selkeästi esitettyjä tuloksia työ on "väärällään".

Tutkimus käsittelee maahanmuuttoprosessin kokonaisuutena: luvussa kaksi tarkastellaan maahanmuuton syitä, kolmannessa luvussa tulijoiden koulutusta. Luvussa neljä tarkastellaan kielitaitoa sekä erilaisten kotoutumiseen liittyvien kurssien riittävyttä ja esteitä niihin osallistumiselle. Lopuissa luvuissa tarkastellaan mm. maahanmuuttajien syrjäytymisen riskejä, tulijoiden työllisyyttä ja viimeisessä eli kahdeksannessa luvussa selvitetään tulijoiden kiinnittymistä työmarkkinoille. Luvut etenevät loogisesti ja muodostavat toimivan kokonaisuuden.

Tuon joitain yksittäisiä tuloksia esiin. Toivottavasti pystyn näillä muutamilla nostoilla vakuuttamaan lukijan tutkimuksen merkittävyydestä. Esittelyn tiivistämiseksi jätän tutkijoiden ja artikkeleiden nimet pois. Totean vain lyhyesti, että kaikki artikkelit ovat mielestäni hyvin toteutettu ja ne ovat sellaisenaan erinomaista meriittiä tekijöilleen.

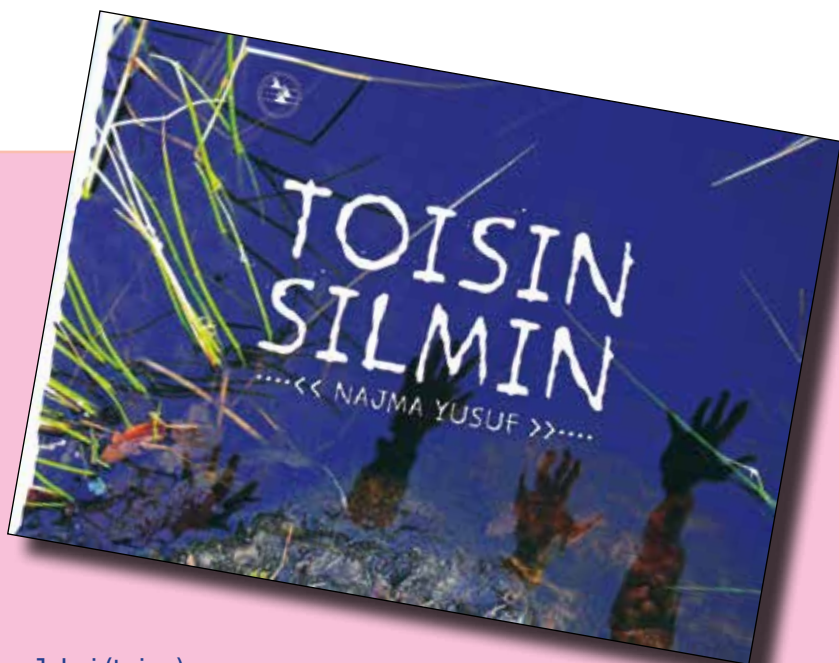
- Maahanmuuttajanuoret keskeyttävät huolestuttavan usein peruskoulun. Erityisesti vähän koulutettujen vanhempien kohdalla koulupudokkuus on yllättävän yleistä. Tulokset osoittaa mielestäni selvästi, ettei peruskoulumme pysty kaikilta osin estämään syrjäytymisriskiä. Asiaan on jo aikaisemmin kiinnittänyt huomiota mm. Valtion Taloudellisen Tutkimuskeskuksen työryhmä raportissaan "Maahanmuuttajien integroituminen Suomeen". VATT Analyysi 1–2014 (Vatt 2015).

- Maahanmuuttajien työllisyysaste miesten kohdalla on selkeästi kantaväestön tasolla. Sen sijaan naisten kohdalla tilanne on todella haastava. Samoin pakolaisuuden vuoksi tulleiden työllisyysaste oli aineistossa vain 39 %.
- Maahanmuuttajien fyysinen terveys todettiin yleisesti ottaen hyväksi. Sen sijaan psyykkisen terveyden puolelta tutkijat löysivät selkeästi haasteita. Tällä taas on selkeitä yhteyksiä työssä selviytymiseen ja työkyvyttömyyteen.

Maamme yhteiskunnalliset päättäjät ja johtavat viranomaiset tuntuivat paljolti keskittyvän siihen, miten viime vuonna tulleista turvapaikanhakijoista mahdollisimman suuri osa saadaan pois maasta. Siirtolaisuuteen kuuluu kuitenkin väijäämättä, että maahan kerran tulleet eivät sieltä niin helposti lähdekään. Siksi vaatimaton toivomukseni on, että päättäjät malttaisivat rauhassa lukea tämän tärkeän raportin ja ryhtyä sen vaatimiin ennakoiviin toimenpiteisiin.

Maahanmuuttajien työllistäminen, lasten koulupolun turvaaminen, naisten kotouttamishaasteisiin vastaaminen ja psyykkisten tekijöiden huomioiminen vaativat panostusta kunnan kotouttamistoimiin. Mikäli nyt säädetään, ovat yhteiskunnalliset, taloudelliset ja inhimilliset kustannukset moninkertaisia tulevaisuudessa. Kirjan toivoisi kuuluvan myös alan opetusta antavien tutkintovaatimuksiin: raportin lukemalla moni asia selviää maahanmuuttoasioihin ensi kertaa perehtyvälle. Julkaisu löytyy netistä tutkimuksen nimi googlaamalla.

Ismo Söderling

Helena Oikarinen-Jabai (toim.)

Toisin silmin Najma Yusuf

Tämä kirja kertoo Suomesta, Englannista ja Somaliasta Najma Yusufin silmin. Kuvaaja on nuori kansainvälinen somalialainen, kuten hän itsensä määrittelee. Najma kertoo, että uuteen paikkaan saapuessaan hän tarkkailee ihmisten vuorovaikutussuhteita ja arkkitehtuuria. Valokuvatessaan hän on erityisesti kiinnostunut luonnosta ja väreistä. Kuvaaaminen on Najmalle myös tapa pohtia kulttuurien eroja ja meitä ihmisiä yhdistäviä asioita.

ISBN 978-952-7167-01-4
ISSN 2323-654X
Erikaisjulkaisut E9. 102 s.

Hinta 10,00 €
+ toimituskulut

Richter-Vapaatalo Ulrike,
Schirrmann Petra

Täällä voi olla sellainen kuin on Saksalaisnaisten elämäkertoja Suomesta

Mikä saa saksalaisen naisen muuttamaan Suomeen? Kuinka hän pärjää Suomessa? Entä miten käy, kun hän sattuukin rakastumaan suomalaiseen mieheen: Kuinka elämä sujuu puolison maassa, kulttuurissa ja kielessä? Millainen oikein on saksalais-suomalainen liitto, perhe ja arki? Noin 600 saksalaiselle naiselle Suomi merkitsee aivan muuta kuin PISA-ihmemaata tai mökki-idylliä. Heille Suomi on avo- tai aviomiehen kotimaa, jossa hekin ovat kotonaan.

Kirjassa on koottu 20 suomensaksalaista elämäntarinaa yksin kansiin. Kertojat asuvat eri puolilla Suomea ja he ovat kotoisin eri puolilta Saksaa, niin idästä kuin lännestäkin. He ovat eri-ikäisiä ja edustavat eri sukupolvia: yksi on asunut Suomessa vasta vuoden, kun taas toinen jo puoli vuosisataa. Heidän joukossaan on sekä kaupunkilaisia että erämaan asukkeja, niin poronhoitajia, muusikoita kuin myös opettajia.

Ulrike Richter-Vapaatalo ja Petra Schirrmann ovat matkustaneet ympäri Suomea aina Helsingistä Lappiin saakka haastatellakseen näitä naisia heidän omassa elinympäristössään. Tuon matkan tuloksena syntyi tämä dokumentaarinen katsaus mitä erilaisimpien naisten elämäntarinoihin. Tarinoiden lomassa kirjoittajat kertovat myös omista kokemuksistaan valitsemassaan kotimaassa, Suomessa.

ISBN 978-952-7167-00-7
ISSN 2323-654X
Erikoisjulkaisut E8. 246 s.

Hinta 20,00 €
+ toimituskulut

Marja Alastalo, Riikka Homanen, Anitta Kynsilehto, Pekka Rantanen

Maistraatin tiskiltä tilastoksi

Ulkomaalaisten rekisteröinnin ja tilastoinnin käytännöt Suomessa

Tilastointi on keskeinen väline, jolla valtiot tuottavat tietoa väestöstään ja sen liikkeistä. Kun ihmiset liikkuvat yhä enemmän Suomen valtion rajojen yli, seuraa siitä suuria haasteita luotettavana pidetylle rekisteripohjaiselle väestötilastoinnin tavalle. Tutkimus nostaa esiin näkymättömäksi jääneen valtiollisen toiminnan, jossa Suomeen muuttaneita ulkomaalaisia kirjataan väestörekisteriin.

Kirjoittajat kysyvät, miten väestörekisterin tieto Suomessa asuvista ulkomaalaisista muodostuu valtionhallinnon paikallisissa käytännöissä ja miten se muuttuu matkalla tilastoksi. Kirjoittajat tarkastelevat tätä toimintaa sekä viranomaisten että Suomessa asuvien ulkomaalaisten näkökulmasta. Tutkimus perustuu monipaikkaiseen havainnointiaineistoon sekä viranomaisten ja ulkomaalaisten haastatteluihin.

Kirjoittajat osoittavat, että maistraattien arkiset käytännöt ja vaihtelevat kirjauskulttuurit vaikuttavat lainsäädännön lisäksi siihen, mitä tietoja ihmisistä kirjataan rekisteriin. Tehdyillä kirjauksilla on merkittäviä seurauksia niin ihmisille, joita ne koskevat, kuin myös viranomaistoiminnalle ja väestötilastollekin. Näin väestörekisteri toimii samanaikaisesti ihmisten hallinnan ja tiedontuotannon välineenä.

ISBN 978-952-7167-03-8 (painettu)
ISBN 978-952-7167-04-5 (ebook/PDF)
ISSN 0356-9659
Tutkimuksia A54. 92 s.

Hinta 10,00 €
+ toimituskulut

